

ВІРЯ Й КИДУРЯ

РІК 1964

ч. 1-2 (133-134)

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ.

● † Полковник Андрій Мельник, Голова проводу українських Націоналістів, по важкій недузі помер 1-го листопада 1964-го року, на 74-му році життя, у м. Кельні, у Зах. Німеччині, о год. 14.30 за европ. часом. Народився в Галичині 12-го грудня 1890-го року. Похорон відбувся 7-го листопада 1964-го року там же, у м. Кельні. Займав багато різних військових посад, був Начальником Штабу Дієвої Армії УНР. Ціле своє свідоме життя віддав праці за Україну.

● † Г. Которович. У Мюнхені 29 листопада 1964-го року помер в одній із санаторій Західної Німеччини, після довгій і важкої недуги, видатний український журналіст і громадський діяч, Геннадій Которович. Пояходив із Холмщини, з Гучви, від якої взяв свій псевдонім Гучванович, під яким довгі роки дописував з Варшави до львівського щоденника "Діло". Скінчив Вищу Журналістичну Школу в Вавшаві і був українським репортером. Співпрацював з Українською Парламентарною Репрезентацією в Варшаві. В післявоєнних роках співпрацював в різних еміграційних видавництвах.

● 25-ліття зо дня смерти Олександра Лотоцького. Проф. Олександер Гнатович Лотоцький народився 1870-го року, помер у Варшаві року 1939-го, під час німецького наїзду. Багато писав по справах Української Православної Церкви, головно з її історії та канонічного права.

● Пам'яті Н. Городовенка. Літературно-мистецький Клуб в Нью-Йорку вшанував 23 жовтня пам'ять недавно померлого диригента Нестора Городовенка окремим Вечором, під час якого слово про почесне місце Покійного в історії української вокальної культури мав артист А. Малюца, а зо споминами виступив О. Соневицька, І. Замша і І. Гаєвський.

● Директорія УНР. В Скрантоні у видавництві Української Науково-історичної Бібліотеки і під фірмою Бібліотеки Українознавства НГШ вийшов четвертий том наукової праці відомого історика і публіциста Матвія Стакова п. н.: "Україна в часі Директорії УНР". Цей том, об'ємом 352 сторінки, присвячений проблемі взаємовідношення між Директорією УНР і державами Антанти в 1918-20 роках.

● Однотомний "Українсько-російський словник". Вийде незабаром у Києві. Він складений на основі лексичного матеріалу, зібраного в шеститомному "Українсько-російсько-

му словнику" Інституту мовознавства. Реєстр однотомного словника (блізько 65.000 слів) охоплює в основному загально вживану лексику української літературної мови, а також найбільш поширені наукові й технічні терміни, розмовні слова тощо.

● Антологія української прози". У видавництві "Свобода" в Джерзі Сіті появилася накладом фонду д-ра Луки Миштути нова українська публікація в англійській мові п. н.: "Their Land" (Іхня країна). Є це антологія української прози, зокрема коротких оповідань. Книжка має 325 сторінок друку на доброму книжковому папері і тверду полотняну обкладинку у виконанні мистця Якова Гніздовського. Крім перекладів оповідань українських новелістів, в тому Івана Франка, Ольги Кобилянської, Михайла Коцюбинського, Василя Стефаника, Леся Мартовича, Богдана Лепкого, Марка Черемшини, Володимира Винниченка, Юрію Клена, Олександра Довженка, Григорія Косинки і інших, вступнє слово до цієї антології написав проф. Кларенс Менінг, а коротку студію п. н. "Українські короткі оповідання" — д-р Лука Луців. Біобібліографічні нотатки про надрукованих у книжці авторів та їх оповідання подав ред. Богдан Кравцов.

● Виставка Любослава Гуцалюка в Нью-Йорку. В галерії Гіл-де Крест в Нью-Йорку відкрито 20-го жовтня 1964-го року чергову виставку малія Любослава Гуцалюка. Це вже 9-та його індивідуальна виставка за останніх вісім років. Три з них відбулися в Парижі, 4 в Нью-Йорку, а по одній в Мілано і Торонто.

● Президент Джансон славить Шевченка. Президент Джансон, довідавшись, що незабаром мають бути вмуровані у скрипту пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні документи, зв'язані з поставленням і відкриттям того пам'ятника, проголосив скеровану до українців нову заяву, славлячи Шевченка та гратуючи українцям за пам'ятник у Вашингтоні і за "вперте обстоювання волі".

● О. Довженко. Широко відзначають в Україні і братніх республіках 70-річчя з дня народження О. П. Довженка. Цій даті був присвячений вечір громадськості міста Києва, відштований 12 вересня ювілейною комісією творчих спілок України. Святково прикрасений зал Державної Консерваторії імені П. І. Чайковського заповнили письменники, діячі кіно, художники, композитори, артисти, вчені, робітники і службовці, студенти й ін.

(Закінчення на ст. 3 обортки)

ВІРА Й КУЛЬТУРА

FAITH AND CULTURE

МІСЯЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ БОГОСЛОВСЬКОЇ ДУМКИ І КУЛЬТУРИ
ОРГАН УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО БОГОСЛОВСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Передплата річна 4 дол., піврічна 2 дол., чвертьрічна 1 дол.

Окреме число 40 центів.

Адреса: 101 Cathedral Ave., Winnipeg 4, Man., Canada. Телефон JU-9-1606

Authorized as second class mail, Post Office Department, Ottawa, and for payment of postage in cash.
Printed by The Christian Press Ltd., Winnipeg, Canada

Рік XXVIII November-December, Лист.-Грудень 1964 рік. Число 1-2 (133-134)

СЛУЖИТИ НАРОДОВІ — ТО СЛУЖИТИ БОГОВІ.

У ЧОМУ ОСНОВА ХРИСТИЯНСТВА.

Богословська студія.

XII.

ЛЮБИТИ — ТО СЛУЖИТИ

“Віра без діл мертві” (Як. 2. 11,26), так само мертві є діло без любові. І Віра мертві без любові. Основа всьому — любов. Вона — чеснота з чеснот, підвалина нашого Спасіння. І “Бог — то любов” (1 Ів. 4. 16).

Основа всієї Євангелії, всієї Євангельської Науки, всього християнського життя — це любов. Основа Християнства — любов.

А любов — це служба передовсім. Ось тому служити близньому — це основа Євангелії, основа Євангельської Христової Науки, основа всього Християнства. Без братньої служби один одному наш світ існувати не може є не буде щасливим.

Що значить “любо в”? Любити — це робити добро. Як я не роблю кому добра, я не люблю його, цебто не служу йому. Служба — це та ж сама любов, але активна, любов на ділі. Любити близнього — це служити йому активно, ділом, чим хто може.

І за цією нашою слизбою людству чи близньому Господь завжди й пильно придивляється, і вважає її службою для Себе: “Поправді кажу вам: чого тільки одному з найменших оцих ви не вчинили, Мені не вчинили” (Мт. 25. 45).

Служба потребуючому — це служба Богові, і ввесь світ, усе людство потребують безперестанної нашої служби їм. Служити один одному, як братові.

Що любити, то служити, це розкриває нам сама Євангелія. У Матвія 25. 44: “Господи, коли то Тебе ми голодного бачили, або спрагнено-го, або чужаницею, чи нагого, чи недужого, чи в'язниці, — і ми не послужили Тобі?” Звідси ясно виходить, що любити — то служити, і що служити близньому чи народові, то служити Богові.

Любити близнього — це служити йому. Служити, чим хто може. Служити одному, десяткам, сотням, тисячам — за нашою спроможністю. Але служити так, як наказує Святе Письмо: вірно й самовіддано, як Богові. “Носіть тяготи один одному!” наказує Апостол (Гал. 6. 2).

Любов — поняття сильно абстрактне, “одірване”, загальне, тільки подумане. А тепер воно стало ще абстрактнішим, і може тому й любов до близнього й до світу стала в нас недіяльною, неконкретною, не реальною, а то й просто лукавою, тільки удаваною.

Навпаки, коли я замість “любов”, “любити” кажу “служба”, “служити”, все стає ясним і реальним, і відразу

видно, чого світ потребує та чого не має.

І взагалі, людство свої обов'язки до Бога сильно абстрагувало, цебто зробило їх мало реальними, мало дійсними, не ясними.

Ісус Христос наказує любити Бога “всім серцем своїм, усією душою своєю, і всією силою своєю” (Мт. 22. 37, Мр. 12. 30, Лк. 10. 27, пор. 5 М. 6. 5). З бігом віків цю найголовнішу світові Заповідь, на якій “Закон і Пророки стоять”, людство зовсім звузило й звело любов до Бога тільки до самого духовного розуміння: серця, душі, сили. А що це таке, ці “серце”, “душа”, “сила”, ми давно вже забули, і говоримо, що любимо Бога, але це не так...

Ісус Христос цю Заповідь повторив зо Старого Заповіту (5 М. 6. 5, 10. 12), а там ці слова мають ясне реальне значення: “серце” (по-старогебрейському lev) всі віки визначало до недавна тільки “розум”, “душа” (nefesh) — це “життя”, а “сила” (meod) — це маєток.

Отож, ця найбільша Божа Заповідь така: Служи Господу Богу твоєму всім розумом своїм, усім життям своїм і всім маєтком своїм. Тут все ясно й реально. І як далеко ми відстали від цього правдивого розуміння!

О так ми далеко відійшли і від розуміння другопершої Заповіді: “Люби свого близнього, як самого себе!”

І в службі народові нема поділу на окремі народи, на юдеїв і самарян, на білих і кольорових. Все людство, усі народи — твір на Образ і Подобу Божу, і все воно голосно потребує служби собі, як виконання Божої Заповіді. І потребує не тільки окремий близній, а потребує все людство.

І хто правдиво вірить у Бога, чи любить Його, той мусить мати любов і до свого близнього, цебто служити йому й всьому народові. І завжди пам'ятати, що службою народові ми служимо самому Богові: “І ми оцио Заповідь маємо від Нього, щоб, хто любить Бога, той і брата свого любив” (1 Ів. 4. 21), цебто — служив йому.

Отож, служба — це активна любов, вияв любові на ділі. Служити — це на ділі любити, любити активно, а не абстрактно.

І поскільки в нас нема сумніву, що любов — це основа Християнства, по-

стільки не повинно бути й сумніву, що й реальний двійник її, служба близньому є та сама основа його.

Таким чином нова Догма випливає, до певної міри, також зо зміни християнської термінології, зо зміни абстрактної “любові” на конкретну “службу”, “любити” — на “служити”. І вже з цього стає ясним, що “Служити народові — то служити Богові”.

Давнє значення слова “любити” позосталося ще в народній українській мові. По народному “любити” — це жалувати: “Він жінку все жалує, і робить їй не дає, — все сам робить”. Або: “Мати жалує дитину, і ночі не спить”. Інтелігентське “любити” в народній мові рідке, панує жалувати.

Служити близньому треба всіма способами, матеріальними і духовими: допомагати матеріально, навчати, радити й т. ін. Служити в Церкві службами Божими і проповідями, служити Таїнствами, служити в школі, служити в лічниці й т. ін.

Скрізь і завжди не забувати: наша перша Заповідь — служити Богові службою народової!

А друга заповідь: Коли служиш близньому чи народові, то це служба Богові.

Звичайно, звідси випливає: Коли служиш близньому, то служи так же старанно (любовно), як служиш і Богові.

Любов завжди пов'язана і з Вірою, тому Заповідь “Люби Господа Бога своєго...” те саме, що й “Віруй в Господа Бога свого”.

XIII.

ЯК ТРЕБА СЛУЖИТИ.

Про яку власне службу я говорю тут? Чи всяка служба народові є службою Богові? Чи кожен, хто служить народові, служить Богові?

Служити — це чинити близньому чи народові добро, чинити за тими вказівками, які найглибше підає нам про це Євангелія.

Коли ж хто робить на свідому шкоду близньому, робить те, чого самому собі не бажає, — це вже не служба, а кривда, гнобительство й утиск, обман і т. ін.

Любов наша подвійна: до Бога й до близнього. Це ті найголовніші

чесноти, на яких “Закон і Пророки стоять” (Мт. 22. 40).

Любити Бога — то вірувати в Нього, то виконувати всі Заповіді Його, а з них найбільша й основна — любити свого близького, цебто служити йому чи й народові.

Любити Бога — це вірувати в Нього, а на ділі, у житті служити Йому виконуванням усіх Заповідей Його про стосунки до близького. Немає любові без служби, коли наша любов має бути реальною, дійсною. Немає й служби без любови, коли вона на спасіння.

Крім цього любити Бога, це, звичайно, і вірувати в Нього.

Характер любові вказує Апостол: “Діточки мої, — любімо не словом, ані язиком, але ділом та Правдою” (1 Ів. 3. 18).

А найбільшу любов окреслив Сам Ісус Христос: “Ніхто більшої любові не має над ти, як хто свою душу (цебто: власне життя) поклав би за друзів своїх” (Ів. 15. 13). Оце правдива любов, цебто правдива служба народові: Служи народові, хоч би за це й смерть прийняв!

Усе, що Апостол Павло говорить про любов (1 Кор. 13. 1-13), увесь цей славний Гімн Любові стосується й до служби. Служити народові треба по Євангельському, — самовіддано, у покорі, з терпінням. Служити на всіх ділянках життя. Не позоставляти в житті найменшого куточка, де б ми не служили народові. Апостол наказує: “Служіть один одному кожен тим Даром, якого отримав” (1 Петр. 4. 10).

І коли я говорю “служити”, то все мислю: один одному. Всі служать один одному, — у цьому і ціль нашого життя, у цьому і основа прогресу культури життя світу.

Не всі однаково служать, і не всі належно служать, бо не всі до того схильні. Але правильна служба народові ясно подана в Св. Письмі, і світ таки діде до того, що служба народові стане загально зрозумілою ціллю нашого життя, стане нашим завданням на цьому світі. Стане великою, найбільшою Богослужбою Господу!

Сам Ісус Христос подав нам ясні приклади служби для близького й народу: допомагав бідним, відвідував хворих, зціляв їх, навчав темних, рятував упалих в біду, завжди ніс

Свою поміч — службу голодному, спрагненому, хворому, нагому, ув'язненому, чужинцеві, взагалі всім, хто потребував якої служби.

Служив Христос близькому й народові в повній покорі, навіть умив ноги Своїм Учням (Ів. 13. 2-17), і все самовіддано твердив: “А Я серед вас — як слуга!” (Лк. 22. 27).

Оце нам Заповідь і приклад служби близькому!

Хто мій близький? Це кожен, хто потребує будьякої моєї служби. А служити треба самовіддано, хоча б і життя своє віддати за друзів своїх чи за народ (Ів. 10. 15), як це заявив і Христос: “Я душу Свою покладаю за вівці” (Ів. 10. 15).

І Він виконав це, — життя Своє поклав за народ, служачи цим Отцеві Своєму. І вже цим Він підкреслив, що служити народові, то служити Богові.

Божу роботу треба завжди робити старанно, бо “прόκλатий кожен, хто робить роботу Господню недбало!” (Єремія 48: 10). Треба служити так, щоб наша праця давала якнайбільше добра близькому чи народові. Апостол наказує: “Коли хто служить, то служи як від Сили, що її дає Бог, — щоб Бог прославився в усьому” (1 Петр. 4. 11).

Святі — це ті, що найкраще зrozуміли Христову Заповідь служити народові, і служили йому все життя. Хто служить бодай одному близькому, уже тим самим служить і народові, бо близький — член народу.

У кожному близькому треба бачити свого рідного брата, і служити йому як братові. Тоді справді наша служба буде повною. Бог — спільний наш Отець, і всі ми об'єднались у Ньому, Одному Отцеві.

Рідний народ особливо, — це твій брат, і служи йому, як рідному братові. І немає святішого слова над слово “брать”, — йому не дорівнюються всякі інші слова (пан, товариш), чому в Церкві одне: брат, сестра.

Питають мене: а чи комуніст, що змушує людей валити Церкви або заганяє людей до колхозів, чи такий теж служить Богові? Ні, бо він і народові не служить, а тільки шкодить йому, тільки кривдить його, тільки тисне його. Во служити — то робити добро. А комуніст ворог Богові й народові.

Питають ще, — чи той, хто не вірує в Бога, може служити Богу? Безумовно так, може. Служить Йому, хоч і не свідомо. Служить Йому, коли чимбудь служить своєму близькому чи народові на добро, або служить своїй родині, бо й вона близькій. Зрештою, служить уже тим, що живе, що диші. “Усе, що диші, нехай хвалить Господа!” (Пс. 150. 6).

Про ще глибоко повчає Апостол Павло, твердячи, що “погани, які не шукали праведності, досягли праведності, тієї праведності, що від Віри, а Ізраїль, що шукав Закона праведності, не досяг Закона праведності” (Рим. 10. 30, 31).

І він додає: “А Ісаї сміливо говорить:

“Знайшли Мене ті,
хто Мене не шукав,
відкрився Я тим,
хто не питався про Мене” (Іс. 65: 1, Рим. 10. 20).

І ще:

“Кому не звіщалось про Нього, побачать,
і ті, хто не чув, зrozуміть” (Іс. 52. 15, 65. 1, Рим. 15. 21).

Отже, служити близькому чи народові треба так, щоб у твоїй службі “прославився Бог у всьому!” (1 Петра 4. 14).

XIV.

СЛУЖБА НАРОДОВІ — ЦЕ ЦІЛЬ НАШОГО ЖИТТЯ ДЛЯ СПАСІННЯ СВІТУ.

Ми всі служимо Богові, служимо вже хоча б тим, що живемо. Бо жити — то служити: родині, близькому, державі, народові. Тому й Бог усіх нас любить, як Своїх дітей, як Своїх слуг. Він для нас Отець, а ми всі Його діти. Це основна Заповідь Всесвіту, це підвала світотвору, це основа Християнства. У Бозі ми об’єднуємось, через Бога ми брати один одному.

Служба народові, як і кожна праця, це ціль нашого життя для Спасіння.* Без цього світ не може належно існувати, і щасливим не буде. Господь Творець дав нам цей світ, щоб

ми належною службою Йому розбудували його так, щоб він став справді щасливим для нас усіх, щоб на ньому постало Царство Боже.

І ми всі служимо Богові службою народові Його, починаючи від королів і кінчаючи пастухом чи чорноробом. Кожен на своєму місці. Щоб жити, ми мусимо служити, і вже цим служимо Богові, нашему Творцеві. На цьому світ стоять, цим світ держиться! Це ціль світотвору.

“Бо ніхто з нас не живе сам для себе, і не вмирає ніхто сам для себе. Бо коли живемо — для Господа живемо, і коли вмираємо — для Господа вмираємо. І чи живемо ми, чи вмираємо, — ми Господні!” (Рим. 14. 7, 8).

“Ми, сильні, повинні нести слабості безсильних, а не собі догоджати”, — навчає Апостол Павло. — “Кожен із нас нехай догоджає близькому для збудування його” (Рим. 15. 1, 2).

Усі старозавітні Патріархи, Судді Й Пророки ревно служили народові з Божого наказу, і цю свою службу вважали службою Богові, і Бог так і приймав її.

Сам Ісус Христос усе Свое життя служив народові: бідним допомагав, недужих сціяв, скорботних потішав, усіх повчав і вів до Царства Небесного, до Спасіння! А вкінці — і життя Свое віддав за народ.

Служачи народові, Христос виконував волю Отця Свого, щебто служив Богові Отцеві. Цим Він виконав ціль світотвору, споконвіку передбачену. І вже і з цього виводимо, що служити народові — то служити Богові.

І це величний приклад для нас, для всього людства: Христос служить народові, щоб спасти його, щоб дати йому щастя! Бо людство створене на те, щоб бути щасливим у світі. І Він навіть розп’яття прийняв за народ, щоб спасти його!

І Господь приймає службу від кожного з нас, навіть від великого грішника. “І блудниця Раав з учинків була оправдалась, коли прийняла посланців і дорогою іншою випустила їх” (Як. 2. 25, Іс. Нав. 2. 1).

І служити треба всім, навіть ворогові своєму: “Як твій ворог голодний — нагодуй його, як він спрагнений — напій його, бо роблячи це, ти згортаєш розпалене вугілля йому на голову” (Рим. 12: 20), це, опам’ято-

* Див. мое Слово: Праця — то ціль нашого життя. Холм, 1944.

вуєш його, і він перестане бути твоїм ворогом.

Бо дуже часто гнів на брата постає тільки через звичайне непорозуміння, а задавнене непорозуміння переходить у ворожнечу, а кожна ворожнеча — то таки гріх!

XV.

ЗНАЧЕННЯ ПРАЦІ ДЛЯ НАРОДУ.

Наймиліша Жертва для Господа, — то служба потребуючому близькому чи всім близкім, народові. Це те найголовніше, чого вимагає від нас Господь, і що ми можемо й мусимо йому віддати.

Головна Заповідь Христова: “Люби близького, як самого себе, — це важніше за всі Цілопалення й Жертв” (Марк. 12. 33, пор. 1 Сам. 15. 22). Цебто, не потребує Господь Собі Жертов від людини, — Він найперше потребує нашої служби народові, як служби Йому. Бо “Милості Я хочу, а не Жертві!” (Мт. 9. 13, 12. 7, Ос. 6.6).

Пророк Самуїл підкреслив: “Чи по-жадання Господа в Цілопаленнях та-кі, як слухання Господнього Голосу? Таж послух ліпший від кривавої Жертві, а покірливість — від баранячого люю” (1 Цар. 15. 22).

Служба людству, особливо своєму народові, то найголовніше наше завдання, це ціль нашого життя. І нема більшого щастя, як служити своєму народові.

Усе в житті нашему короткотрива-ле, усе минає, усе забувається, але чесна й корисна служба для народу завжди дає плідні наслідки, і вона вічна, вона приносить нам найбільше правдиве задоволення, а тим і щастя!

Служба своєму близькому чи своєму народові, це найголовніша Божа Заповідь, рівна Заповіді службі Богові, ще Заповідь першодруга в Законі. Бо хто служить народові, той тим самим служить уже й Богові. Служачи своєму братові, я служу й своєму Отцю, бо всі ми — діти Його.

І без самовідданої служби один одному нема Спасіння, нема повного наближення до Отця свого, нема правдивого стосунку між дітьми й Отцем!

Чесна служба близькому чи народові завжди приносить нам глибоке заспокоєння й правдиве щастя. Народ

звичайно всіх забуває, але ніколи не забуває тих, хто йому чесно служить.

Найбільша земна слава та, що постає зо служби народові. Вона найміцніша, бо віки триває. Пам'ять про чесних людських працівників переходить із роду в рід, і ніколи не забувається!*

XVI.

ТИЛЬКИ БОЖЕВІЛЬНИЙ ПІДМІНЮЄ БОЖІ ЗАКОНИ СЛУЖЕННЯ НАРОДОВІ НА ЗАКОНИ КОМУНІЗМУ.

Служити — то допомагати народові жити чеснотно й повніше виконувати Закони (Заповіді) Євангельські. При кожному нашему служінні основою його нам служить Свята Євангелія, Закони Христові.

Христові Закони незмінні, правдиві й глибокі. Вони незмінні й вічні, бо їх приніс у життя наше Сам Син Божий, і Він же ясно показав, як належить служити народові, щоб цей народ був щасливий. Закони ці — це предвічні Закони Світобудови!

Усі інші закони — людські, щебто змінні, тимчасові. Хто служить тільки їм, той часто шкодить народові, а не служить йому. А хто людськими законами хоче підмінити Закони Євангельські, той стає катом народові!

Сталін і його помічники та наслідники в Росії намагалися поставити комуністичні закони основою життя, а що вони до життя не надавалися, вони почали заводити їх огнем та мечем, і кров'ю густо полили всю землю СССР. Десятки мільйонів людей загинули, десятки мільйонів загнані в смертоносні концентраційні табори гетовільного вмирання, сім мільйонів загинуло від штучного голоду в Україні 1933-го року, уся окривавлена земля гинула й гине з голоду й холоду. Немає родини, яка не втратила б кількох своїх рідних...

Во ім'я чого все це? Во ім'я чого от уже скоро 50 літ ллеться кров по всьому СССР, а народ жорстоко катується? — Через підміну вічних Законів Євангельських законами тимчасовими, — ложною “наукою” комунізму Карла Маркса!..

* Див. мою філософську містерію “Народження Людини”. Добро і Зло на світі. Вінниця, 1957 рік. Див. Твори т. I.

І докотилося до того, чим мало за-кінчиться: Сталін публично оголосив диктатором та божевільним... “Сказав безумний у серці (розумі) своєму: нема Бога” (Пс. 52. 2).

Це було, той, хто 50 літ кричав і врешав, що Бога нема, а є тільки Маркс та він, і беззаконно проливав людську кров, щоб замінити Господні Закони служіння народові законами

служіння комуністичній партії, той божевільний...

Так жорстоко помстилася спроба піти проти Господа та Його вічних Євангельських Законів служіння народові. І кожен, хто таке робить, той божевільний...

А “Ісус Христос учора, і сьогодні, і навіки — Той Самий!” (Євр. 13.8).
(Далі буде). **† Іларіон.**

ПАЛОМНИЦТВО ПО СВЯТИХ МІСЦЯХ СХОДУ.

АВДІЕНЦІЯ У СВЯТИШОГО ЄРУСАЛИМСЬКОГО ПАТРІЯРХА.

28-го квітня — Страсний Вівторок. Уранці я пішов до Гробу Господнього, а на годину 10-ту була визначена авдієнція в Патріярха. Отже, наперед було видно, що ввесь сьогоднішній день буде в мене зайнятий, і до того я був приготований.

Патріярх знову прийняв мене мило й сердечно. Ставив мені різні питання, на які я — по своїй змозі — давав йому вичерпуючі відомості. Патріярх же зо свого боку виявив найбільше зацікавлення церковним життям нашого народу в Канаді, а з того я виніс глибоке переконання, що він людина щира, глибоко релігійна, якій на душі лежить добро православних людей не тільки його Палестини, але й далекої Канади. Патріярх на тій авдієнції видав мені спеціальну Грамоту, яка давала мені право служження в самому Єрусалимі, а також по всій Палестині, в часі моєго там перебування. Видача мені цієї Грамоти була для мене великою несподіванкою, а одночасно великою радістю. В часі моєго перебування в Костянтинополі мене запевняли, що такої Грамоти я в жодному разі не отримаю, бо Патріярх майже нікому з приїзджих до Палестини Духовників її не дає. Тому в мене був великий сумнів таку Грамоту отримати, але цей сумнів розвівся тоді, коли така Грамота була в моїх руках.

На тій самій Патріяршій авдієнції Архиєпископ Василій, секретар Патріярхії, відразу призначив мене на 12-ту годину вночі служити Службу Божу на Голгофі. Для того в мене не було відповідного Облачення, але

Архиєпископ Василій сказав, щоб тим не турбуватися, бо там все є, що треба. З високим піднесенням на дусі я вийшов від Патріярха, пішов до свого помешкання і решту того дня провів у себе, приготовляючись до Служби Божої вночі.

Радісно було мені, бо я глибоко переконався, що Єрусалимський Патріярх мою Церкву в Канаді добре знає, а її Первоєпарха Митрополита Іларіона — щиро шанує.

СВ. СЛУЖБА НА ГОЛГОТІ.

На 12-ту годину вночі я вже був у Храмі Воскресіння. Без найменшого спізнення прибув туди також Архиєпископ Василій, а з ним прийшли інші Архимандрити. Всі ми отримали належне Облачення, приготовилися до Служби і з Храму Воскресіння пішли на Голгофу. Розпочалася Свята Літургія Ранішоосвячених Дарів. Народу було повно, він зайняв усі найменші проходи й місця, а Служба продовжувалася побожно й велично. Свята Літургія служилася по-грецьки, я ж робив виголошення по-церковнослов'янському. Високо, під саме склепіння Храму підносився дим ладану, сяяли вогнями безліч свічок, і для мене, далекого паломника, ця хвилина була високо врочистою і незабутньою. І сподіваюся, що не тільки для мене, але для багатьох людей, що там були й побожно стояли перед Богом. Літургія закінчилася в годині 3-ї ранку, і звідти я пішов просто на своє помешкання. Над Єрусалимом стояла тепла ніч, але для мене її дуже мало вже залишилося. Я поклався для відпочинку, та ще довго не міг заснути від пережитих

вражень, а тут ось і новий ранок. Я знову на ногах. Нашвидко приготовлююся до нового дня, до нових відвідин, і певний, що й сьогодні в мене буде чимало приемних хвилин.

ОГЛЯД ЕРУСАЛИМУ.

Насамперед я відвідав того дня О. Анатолія, Архимандрита, який живе в Єрусалимі понад 30 років. Сам він волиняк, з Горохівщини, мало знає про події на рідній Волині і мало ними вже й цікавиться. Своє життя він віддав на службу Богові й відірвався не тільки від своєї Волині, але відійшов взагалі від світу, щоб у Святій Землі провести життя свое і тут його й закінчили. Він прийняв мене щиро, по-дружньому, а потім запросив мене на обід, який відбувається там у трапезній. Було на тому обіді біля 15 монахів і Священиків. З багатьма з них я мав нагоду познайомитися, а особливо цікаво мені було побачити їхнє життя не тільки в Храмі, але й у трапезній, при обіді. Вся обстановка трапезної, поводження в ній тих, що там живуть і працюють, зробили на мене глибоке враження. Всюди тут видно взірцевий порядок, рівність, братерство і любов. Обід був дуже скромний, бо це ж був піст, але він був дуже смачний, а також, думаю, що здоровий і поживний, бо складався з фасолевої зупи, а потім був ще овочевий компот.

З трапезної я пішов трохи оглянути місто. Маленькими й вузенькими вулицями я дійшов недалеко кордону, який розділяє Єрусалим на Ізраїль та Йорданію. Здалека можна подивитися на кордон, але близько до нього підійти нікому не дозволяється, а особливо небезпечно це робити туристам. Біля кордону завжди стоїть варта з обох боків, яка пильно слідкує кожна за своєю частиною міста. Колись, як відомо, Єрусалим не був поділений, і паломники могли вільно подорожувати по всьому місту, але тепер справа не така. Інколи паломникам, а особливо якщо вони не подорожують великою організованою групою, дуже тяжко, а навіть неможливо отримати візу перейти з Ізраїля до Йорданії, чи навпаки. А Святі місця, пов'язані з життям Ісула Христа, є і в Ізраїлі, і в Йорданії. І кожному паломникові, безперечно,

бажається їх побачити, торкнутися до них своїми руками.

МАСЛОСВЯТТЯ В СТРАСНУ СЕРЕДУ.

Побувши трохи біля кордону, повертаюся назад на своє помешкання, а звідти поспішаю до Храму Воскресіння, щоб побачити дорогу для мене хвилину, коли там буде відбуватися Таїнство Єлеопомазання для великого числа зібраного з усього світу народу. В Єрусалимі віддавна існує звичай, що в страсну середу і в середу перед Різдвом це Таїнство відбувається дуже вроночно й велично. Тому було б непростим для мене не бачити його й не пережити разом зо всіма вірними приемних і хвильюючих моментів.

Початок Маслосвяття був якраз в годині 2-ї по полудні і на ту пору я вже був у Храмі. Чин Таїнства відправляли 4 Архимандрити і три Єромонахи. Людей, як і треба було сподіватися, повен Храм. Усі уважно слухають Відправи, чекаючи моменту, коли вони зможуть отримати Маслосвяття і для себе. По закінченні Чину правлячі Архимандрити й Єромонахи помазують один одного Миром, а потім це саме чинять над вірними, хто того бажає. І пригадав я собі, що в інших країнах, а також у багатьох Церквах цей Чин звертається над старшими віком людьми або над хворими, але ось в Єрусалимі приймають його молоді і старші вірні.

НА ГРОБИ ГОСПОДНЬОМУ.

З Храму Воскресіння поспішаю знову на своє помешкання, щоб хоча трохи відпочити, бо ж на годину 12-ту вночі треба бути біля Гробу Господнього і служити там Службу Божу. Але на помешканні відпочити багато не міг, бо пережите все і бачене цього дня наповнювало мою душу якимось приемним хвильованням. Сьогодні страсна середа, я був уже на Гробі Господньому й пережив там хвильючі моменти.

Стояв у задумі на цьому Святому Місці й поставив там свічки за мою дорогу й поневолену Україну, за Український Православний Єпископат у Канаді, за розцвіт Української Православної Церкви в розсіянні, за моїх рідних і за моїх друзів. Помолився там щиро за всіх до Господа Бога, і

душа моя була в великому духовному піднесенні. Слава за все Богові нехай буде!

Потім я таки трохи передрімав, але під вечір уже був на ногах і спішив знову до Гробу Господнього. Застав там, як звичайно, багато різного люду. Розпочалася Служба Божа, до якої стало багато високопоставлених духовних осіб. Служба відправлялася високо вроочисто, і вона навіки залишилася в моєму серці. Закінчилася вона аж о годині третій ранку. Надворі стояла трохи прохладна палестинська ніч. Я спішив до свого затишного помешкання, сповнений велико-го душевного вдоволення й святого передвельикодного спокою.

СТРАСНИЙ ЧЕТВЕР, — ЧИН УМИВАННЯ НІГ.

Але тієї ночі мені, як і перед тим, довелось відпочивати мало. В годині 10-ї ранку я вже був на ногах і спішив знову до Храму Гробу Господнього. Сьогодні передвельикодній четвер і там має відбутися подія, якої я ще ніколи не бачив, --- кожного року того дня на подвір'ї Храму відбувається Чин умивання ніг. Чину того довершує завжди сам Святіший Патріярх, довершить його він і цього року. Тому якраз на годину десяту ранку я вже був там.

Народу, як і на кожній Службі Божій перед тим, багато-багато. Різні мови, різні обличчя, різні вбрання... На подвір'ї зроблене спеціальне підвищення, а на ньому рядком стоїть 12 крісел. Посередині стоїть стіл, а на столі — дзбан з водою, рушник і свіжі паучні рожі. Люди стоять у великому напруженні й невимовній побожності, чекаючи приходу Патріярха. Навколо панує тиша і якась невичовна вроочистість сповнює серце.

Але ось натовпом проходить якесь схвильовання, помітне зворушення, й очі всіх обертаються в один бік. На підвищення виходить Святіший Патріярх Венедикт I, а за ним ідуть 12 Архимандритів. Потім один з Архимандритів читає Євангелію, те місце, де Христос перед Своїм стражданням умив Учням ноги, а Патріярх, згідно з прочитаним, виконує все те, що робив Христос. Наливає до великої миски води, обходить всіх Архимандритів, кожному обмиває ноги... Маси людей обстутили все підвищення, а

ті, що не могли тут вміститися, повилили на дерева, ніби колись Закхей на дорозі до Ерихону, щоб побачити Ісуса..

Після того високоврочистого Чину Патріярха ведуть зо всією славою до його покоїв, а дорогу перед ним знову обсипають паучними квітами, свіжими листочками рож. В патріярших покоях є простора заля, де Патріярх після приїття від Гробу Господнього, складає всім там присутнім побажання провести свято передвельикодні дні і достойно зустрінути Великдень. Розуміється, Патріярх говорить по-грецьки, без перекладача, але тут, видно, більшість його розуміє. Після всім присутнім дають по горнятку кави, а після того розходяться до своїх домів.

Прийшовши на своє помешкання, пробував задрімати, але сон далеко відлетів. Пробував щось почитати, також не міг, бо вся моя істота була приємно схвильована пережитим і баченим, а воно відбирало думки, казало, що відпочиватиму тоді, коли повернусь до своєї Канади, а тут треба багато-чого побачити, багато чого пережити, щоб усе те запам'яталося на все життя. Тому я знову ходив сам по рухливих єрусалимських вулицях і думав про те, що оце саме тут писалася й творилася славна й Свята історія Нового Заповіту.

СТРАСТИ.

Увечері — Страсті. Все тут відбувається так само, як і в нас у дома. Я пішов до Храму Воскресення. Був вечір, але в Храмі повно світла, повно запаху воску, повно народу. Служба розпочалася о годині 8, а скінчилася о 1-ї вночі. Всі найменші куточки в Храмі заповнені людьми, всі вони тримають запалені свічки, а ті свічки освітлюють їхні побожно задумані обличчя, ніби на Похороні. І справді сьогодні всі ті люди прийшли сюди, щоб пригадати Великий Похорон Ісу-са Христа, що відбувався тут ось уже буде дві тисячі років тому. І хоча ті обличчя сьогодні всі сумні, але за три дні вони будуть опромінені великою радістю, бо Христос воскресне.

У ПРЕТОРІЇ.

У п'ятницю вранці всі паломники йдуть до Преторії, місця, де був суджений Христос. Це буде біля півтори

милі від Храму Гробу Господнього. На годину 8-му вранці там уже товпляться незлічимі юрби паломників. Усі дороги заповнені, всі вулички, що прилягають до того Святого місця, обернені сьогодні ніби в один величний Храм.

Разом зо всіма паломниками я також прибув до Преторії. Душа сповнена невисловлених почувань, але я тут тільки сам і немає з ким тими почуваннями поділитися, немає до кого заговорити своєю рідною мовою... Бо хоча тут тисячі паломників зо всього християнського світу, з нашої дорогої Батьківщини немає нікого...

Преторій, як я сказав вище, це місце, де судили Христа. Недалеко т. зв. Овечих Воріт, якими вдавнину водили овець для Жертвоприношення, проходить маленька вуличка, яка веде до Пилатового двору. Тією дорогою колись вели окривавленого Спасителя на суд до Пилата. Тепер на тому місці, де судили Христа, віддавна стоїть Храм. Сюди й тепер прибуло багато народу, щоб поклонитися Богові, щоб пригадати собі велику Жертву Христову, яку Він приніс за ввесь людський рід.

ХРЕСНА ДОРОГА

В Храмі відправляється Молебень, в часі якого ввесь час стояв спеціально приготовлений Хрест такої самої величини, якого ніс Христос на Голгофу. Хреста спочатку освятили, а потім один із найстарших віком присутніх тут Архиєреїв узяв Хреста на плечі й понос його тією самою дорогою, якою Христос ніс Свого Хреста. Хрест цей був великий і тяжкий, а тому Архиєреїві допомагали інші духовні особи, а також різні світські люди. Процесія йшла т. зв. Хресною Дорогою, а на кожному звороті тієї дороги, де колись Христос знемагав і падав під Своїм Хрестом, тепер побудовані Каплички, в яких відправляються Літії. Особливо чудова Капличка стоїть на тому самому місці, де Симон з Киринеї допоміг Христові нести Хреста. Там завжди палають свічки, а люди навколошках моляться.

Коли Процесія дійшла до т. зв. розкопок на Хресній Дорозі, до мене підійшов грецький Архимандрит, який керував Процесією, і сказав, щоб я тут виголосив Літію за мій українсь-

кий народ. Для мене це було великою приємністю, що я міг па тому Святому місці, де є тисячі різного люду, вголос згадати і свій народ!...

Похід вроčисто проходив аж до місця, де був розп'ятий Христос. Перед Храмом Гробу Господнього він затримався. Тоді один Єпископ з Кипру виголосив глибоку промову грецькою мовою, яка своїм змістом захопила всіх присутніх людей. Повного змісту його промови я не зрозумів, бо він говорив по-грецьки, але я бачив, що всі люди плакали. По цій промові Хреста занесли й поставили в Храмі якраз на тому самому місці, де був розп'ятий Христос. А по Великодні, як я потім довідався, греки забрали того Хреста і завезли на Кипр, як символ страждання й терпіння свого народу. Зараз по тому, як поставлять Хреста, починають відправляти Царські Часи. Відправлялися вони й тепер, і відправлялися високо вроčисто.

ВИНОС ПЛАЩАНИЦІ.

Того самого дня в Храмі Воскресіння Христового правилася Вечірня й винос Плащаниці. Я пішов туди і брав участь у виносі разом з багатьма високопоставленими духовними особами. Самий винос Плащаниці звертається тут так, як і по всіх інших Православних Церквах, але тут ця подія чомусь глибше відчувається, як десь інде. Плащаницю виносили з Вівтаря на Гріб Господній, а море народу з великою побожністю стояли по обох боках великого Храму. Цей чин також справив на мене велике враження і залишив на душі нестергтий слід приємних переживанів..

ЄРУСАЛИМСЬКА УТРЕНЯ.

Увечері в годині 8-ї відправляється в Храмі Воскресіння Господнього т. зв. Єрусалимська Утреня. Вона починається в Храмі Воскресіння Господнього, а закінчується на Грібі Господньому. Вона має свій окремий Устав тільки для Єрусалиму і продовжується аж до години 12-ої вночі. Для мене було великою приємністю побувати вперше в моєму житті на тій величній Єрусалимській Утрені і побачити всю красу і чар тієї Відправи.

ДЕННИК МОЄЇ ДУШІ.

VIII.

ЛЮДИНА — ОБРАЗ БОЖИЙ.

1. ВПЕРЕД!

Усе вперед, все далі й далі,
Немов у вирій журавлі,
І на всекоسمовій емалі
Карбӯєм поступи в імлі!

Людина — геній, орлокрила,
Душою Вгбру сміло мчить, —
У серці Божа творча сила
Яка не спиниться й на мить!

Таланти Божі у людині,
Як у Подобі Всеворця, —
Відважно творим чуда нині
І творити будем без кінця!

Господь створив нас панувати
Над всіми творами в імлі, —
І людина створює Палати
І Рай Небесний на землі!...

І не буде між людьми неволі,
І Правда Божа розцвіте, —
Навіки зникнуть босі й голі,
І засяє Сонце золоте!...

24.VI.1963.

2. ЯСНАЯ РАДІСТЬ.

Ясная радість — це основа
Усього лідського життя,
Це Дар величний Бога Слова
Для віковичного буття...

На світ дивися ясним зором,
Бо ввесь він — твориво Господнє,
А дівиться на все з докором
Лише диявол з преісподні...

Хто Бога в серці завжди носить,
Лице у того все погоже, —
Він в Бога зайвого не просить,
І радісне йому все Боже!...

Після Утрені я пішов на своє затишнє помешкання, але так як і перед тим, не багато міг відпочити, бо другого дня вранці треба було бути в Патріархії.

(Далі буде).

Архимандрит Іов Скальський.

І брата не суди зарані,
А перше добре обміркуй, —
І як до річки мчаться лані,
Так ти до Правди все прямуй!...

Хто в серці Совість чисту має
В душі ж у нього Правди повно,
У того щастя все безкрає,
І ясная радість невимовна!...

28.VI.1964.

3. ЛЮДИНА.

Людина — Образ і Подоба
Самого Господа Творця,
Свята Творця Земна спроба
І обожити без кінця...

Людина — гордий син Господній,
Святої Тройці вічний син, —
Життя ж її — як в преісподні
На кілька болісних хвилин...

Людина розумом всевічна,
А тіло в ній — порох-тлін, —
Безсмертним духом Тогобічна,
Хоч до могили в ній гін...

14.X.1963.

4. ОБРАЗ І ПОДОБА БОЖА.

В людини розум орлокрилий
Й несеться дух все Вгбру й Вгбру, —
Бо там, Вгорі, Отець Всешилій
Синів чекає в кожну пору!

Господь дає Свободу духа,
Його ж ми Образ і Подоба,
А ми без неї — потеруха,
Без волі люд — німа худоба...

Минула панщина на тіло,
Нехай мине й на все духобе, —
Іди вперед, людино, сміло
І тримай в руках Знам'я Христове!

26.VI.1963.

5. ОКРЕМИЙ СВІТ ЛЮДИНА КОЖНА.

Окремий світ людина кожна,
Закінчений і повний світ, —
Творців Богові тотожна,
Його творіння пишний цвіт!

Душа безсмертна у людіні,
І безконечний Божий Дух, —
Вона вся співнена Святині,
Тонкої й ніжної як пух...

Тому душа до Бога рветься,
Людина лине до Творця:
На крилах Духа в Небо пнеться,
Щоб з Ним з'єднатись без кінця...

Творець і твóриво — то друзі,
І прагнути все в єднанні бути,
І наше щастя — з Ним в супrузі,
До Нього лінуть — наша путь!...
7.IX.1963.

6. КОЛИ ДУША БОЛИТЬ...

Коли душа болить у тебе,
А серце мліє й тихо плаче, —
Зведій чуття свої до Неба, —
Й Спасіння враз вони побачать!

Молися тихо Господéві,
І накликай вселитись в серце, —
І сили всі твої сталéви
Ураз піднімуться до герця!...

І станеш серцем ти радіти,
Джерéлом творчість заклекóче, —
Ї думки запáхнуть, мов ті квіти,
І джерелó заб'є пророче!...
13.VIII.1963.

7. У ТЕМНОТИ.

Господи, — слово б почути любовне,
Братнє, зворушливє слово,
Теплої ласки подружньої повне,
Духу піддати наново!...

Тільки і бачу нахмурені лица,
Чую дошкульні докобри,
Дружнє обличчя—хоча б подивйтися,
Голос почуту не суворий...

Серце зболіле в труйливій скорботі,
Сонця не бачу у праці,
В праці щоденний — немов на Голготі,
Мрій про краще — у мряці...
15.XII.1962.

8. "МИР" І МИР.

Обман — не мир, і для обману
Не вільно миру уживати,
Бо тим внесеш ятрючу рану
І до палати, і до хати...

Не називай обману миром,
Такий обман — обман подвійний,
Бо мир зростає тільки широ,
Бо він лиш в Правді легкосíйний.

Правдивий мир — чеснота Божа,
І він з Христом ввесь світ охóпити,
А мир без Бога — лжа негожа,
Яка в насильстві світ потóпити...

Хто має руки в братній крòві,
А сам кричить про мир до брата, —
В душі його нема любові,
Лиш на обман вона багата!...
7.VI.1963.

9. ОМЕЛА.

Найбільше лихо для людини,
Коли живе вона в неволі:
Омела єсть її щоднини,
Душа і серце в неї кволі...

В неволі гине творча сила
І не збуваються надії,—
Красу втрачають горді крила,
Немов у холоді лелії...
18.VI.1963.

10. БЕЗ БОГА.

Коли без Господа людýна,
То маловартая вона, —
Як та безпомічна дитина,
Немов безмужня жона...

Без Бога ти свистун беззвартий,
Немов та квітка без роси,
Немов спортбóвець той без гарту,
Немов лілéя без краси...

Без Бога в серці ти не повен,
Неначе той борéць без сил,
Немов на морі вутливий човен,
Як він без кéрми і вітрил...
13.IX.1963.

11. БЕЗБОЖНИК.

Людýні тяжко в світі жити,
Коли про Бога забуває,
Бо друга серцем полюбити —
У неї сил на це немає!...

Без Бога ти — оріх порожній,
В душі твоїй нема любові,
І ти чужий людині кожній
Уже в самій своїй основі...

Ти повен зла, і гніву повен,
І серце зи́нівистю дише,
І твій життéйський вутливий човен
Ніколи Правди не колише...

Спалив ти все Святе у серці,
І позабув про Божу Совість,
І лéгіт тихий на озерці
Тобі не шепче Райську Повість...

Душа порожня й нещаслива,
Душа запекла й горда в тебе, —
В твоєму серці лята злива
Тамує путь тобі до Неба...
8.XI.1963.

12. ЛЮДИНА БЕЗБОЖНА.

Не хоче людіна бути братом,
А пнеться все вилізти паном, —
І легко стає тобі катом,
І в світі несеться обманом...

Подібна людіна — безбожна,
Про Бога нічого не знає, —
Дорога у неї — путь ложна,
Про Світість ніколи не дбає...
20.XII.1963.

13. ІДИ ВПЕРЕД!

Іди вперед, іди сміліво,
Вперед, мов сокіл той, іди, —
І все постелиться щасливо,
І без пригод, і без біди!...

Твори велике для наріду
У спілці з Господом своїм, —
І праця піде в рід із роду,
І допоможе повно всім!

Іди вперед, дивися Вгору,
Нарід до світла поведи, —
І неси сміливо поміч скору,
Як треба помочі куди!...
1.II.1964.

14. ШУКАЄМ БОГА.

Шукаєм Бога — й не знаходим,
Як ми Його в собі не маєм,
Як ми безплідні — що ж ми
вродим?

І грішному не пахне Раєм...

Як часто серце прагне Бога,
І я за Ним душою плачу, —
Та скрізь до Господа дорога,
І я Його у творах бачу!...

І неподільно Бог зо мною
В душі і в серці пробуває, —
І Святою Зіркою ясною
В життєвім морі мені сяє!...
20.III.1964.

15. З БОГОМ.

На світі все яснє й прекрасне,
Коли із Господом воно,
І ніщо у серці не погасне,
І живнє розрідиться зерно.

Без Бога все на світі темне,
Холодне і буденне все,
Кругом панує тільки земне,
І тепла й спокію не несе...

А з Богом все мені щасливє,
І все іскриться осянє, —
І воно довіку не мінливе
І щасливлює мене...

Як з Богом ти — видіощі очі
Вбачають скрізь Красу саму,
І сонце сяє й серед ночі
І заступає чорну тьму!...
20.III.1964.

16. НАСТАНЕ.

Нехай скоріше час настане,
Коли наріди будуть браття,
Коли загинуть всі тирани
І світ не знатиме розп'яття!

А це тоді напевно буде,
Коли полюбимо всі Бога, —
Коли з'єднаються з Ним люди,
І жити в Правді буде змога!

Настане час, коли народи
Полюблять серцем Слово Боже, —
Тоді в нас спиняться незгоди
І зникне чорне все й негоже!...
16.II.1964.

17. СВЯТА ВОЛЯ.

Я вірю глибоко, — настане
Свята Воля на землі,
І зникне все лихе й погане,
І позникають люди злі!

Коли засвітить сонце красне,
То скрізь завалиться пітьма,
Огонь насильства враз погасне,
І позникає крадькома!...

Бо воля й світло — переможні,
Немов те сонце золоте, —
І душі зміняться порожні,
Ух хуртовйна замете!...

Бо Воля — сонечко людині,
Немов на луці та роса:
В душі цвітуть волошки сині,
А в серці — збряна Краса!...

Людіна в'їщиться на Волі,
Й до Бога близиться вона:
Із нею никнуть гострі болі,
І настає в зимі весна!...
4.IV.1964.

18. ВЕЛИКЕ І ДРІБНЕ.

Широкий світ, і повен чуда,
Й велике твориться щомить...
А я — одне мені повсюди:
Безумно зуб болить... болить...

Діла і справи історичні
Їдуть в безмежній ширині!...
А в мене завжди болі вічні:
Бо чобіт муляє мені...
.....

А ти кинь чобота в болото
І до великого ставай:
І в босого зросте охота
Творити Вічне через край!...
4.V.1964.

19. ГЛИБИНА.

Хоча душа — широке море,
А серце — океан без дна,
Та все ж людині неозора
Творця своєго глибині...

Ми чуєм Господа душою,
І в серці чистім вічно Він:
Його ми носим як лілею,
Як Великодній Тихий Дзвін!...

Але нема в людини слова,
Щоб описати в Бозі все,
Бо Він нам Батько і Покрова,
І все життя це Він несе!...

I де я, Господи, не стану,
Куди я, Боже, не під'ї, —
Істоту чую я Кохану,
І завжди я в Твоїм сліду!...
12.V.1964.

20. ЧУДА.

Безбожники чекають чуда
Його не бачать навкруги, —
Воно ж у світі скрізь повсюди
Дає для Праведних снаги.

I повна чуд уся природа,
I повне чуд усе життя, —
I все співає Богу оду
I прагне з Господом злиття.

Найбільше чудо — то людина,
Господар нашої природи:
Вона обожена єдина
Й до зір летить без перешкоди!
23.VI.1964.

21. БОГ.

В собі я Бога завжди чую,
Як Він в житті веде мене,
І чую Тройцю Пресвятую,
Як в серце Дух Святий пурхнє!

I так тоді у серці тихо
I лагідно в душі мені, —
I никне всяке горе й лихо,
I грають промінні ясні!

I ясно сяє Бог у серці
I освічує наскрізь мене, —

Як тихий лéгіт на озерці
В полудня яре та ясне!...
22.VI.1964.

22. НАЙВИШЕЕ ТВОРІННЯ.

Людина — Образ і Подоба
Свого Предвічного Творця, —
Всевишня людська це оздоба,
Ознака Божеська оця!

Тому Людина в свіtotворі
Основа світу й всього пан:
Вона сягає й по-за зорі,
Сягає й по-під океан!

Вона — найвищее творіння,
В природі Божій — цар всьому,
У неї розум — вище вміння,
Яке розгонить чорну тьму!...
27.VI.1964.

23. ПОДРУГА.

Не знижуй жінки до забави,
Її подрúгою дав Бог:
Вона веде тебе до слави,
Веде до славних перемог.

Вона товариш до могили,
I помічниця вік тобі, —
Вона хоронить від безсили,
I поміч вірна у журбі!

Люби й шануй свою дружину,
I будь їй вірним до кінця:
Її одну знай до загину,
I сповниш Заповідь Творця!

I знай: твоя дружина й мати,
Повинна виховати дітей, —
Вона краса твоєї хати
I честь твоя серед людей!
28.VI.1964.

†Іларіон.

Хто хоче навчитися української літературної мови, той конче набуде собі

“ГРАМАТИЧНО-СТИЛІСТИЧНИЙ СЛОВНИК

ШЕВЧЕНКОВОЇ МОВИ”.

Склав Митрополит Іларіон.

1961 рік. 256 ст. Ціна 2 дол.

ЧИ В СВІТІ ІСНУЄ ДІЙСНО ТІЛЬКИ МАТЕРІЯ І БІЛЬШЕ НІЧОГО?

2. Відомий нам матеріальний всесвіт мав початок.

В теперішній час уже ніхто не заперечує, що ввесь відомий нам матеріальний всесвіт мав початок. І то порівнюючи не так давно: 5-8 мільярдів років тому. З якоїсь невідомої науци речовини (її звуть дозіркова речовина) 5-8 мільярдів років тому почали утворюватися зірки, планети й ін. небесні тіла, які стали "розбігатися". Це "розбігання" — поширення всесвіту йде й тепер. Сама Земля виникла одноразово з Сонцем й іншими зірками.

Цього наукового факту матеріалісти вже не заперечують, хоч ще декілька років тому не хотіли визнавати й висміювали. А тепер признають. Про це пише Мелюхін на ст. 195-197 (правда, ще не сміло). А вже сміло пише журнал "Знання та праця", Київ, 1962 р., ч. 1, ст. 9 і цей же журнал 1963 р., ч. 5 ст. 5. І вже як цілком визнаний факт — журнал "Наука й життя", Київ 1964 р., ч. 4, ст. 51 в статті совєтського вченого доктора фіз.-мат. наук С. Всехсвятського: "Про походження Сонця і соняшної системи"; журнал "Природа", видання Академії Наук С.С.С.Р. Москва, 1964 р., ч. 6, ст. 25 в статті академіка Я. Б. Зельдовича "Еволюція дозвездного вещества", й ін.

Всесвіт поширюється. Куди? Бо ж простору самого по собі не існує, а він є лише форма існування матерії, як говорять матеріалісти. А раз матерія туди ще не дійшла, то значить там простору нема. А що ж там замість простору? Як пов'язати початок і поширення відомого нам матеріального всесвіту з безконечністю всесвіту.

Що ж матеріалісти говорять?

А вони говорять, що поза межами відомого нам матеріального світу існують якісь інші структурою форми матерії, де нема ні атомів, ні електронів, ні ніякого випромінювання, ні електро-магнетних, ні гравітаційних (всесвітне тяжіння), ні ядерних полів, ні ніяких тих природних законів, які ми знаємо (Мелюхін, 168, 199). Він

же говорить: "Матерія якби розділена на ряд структурних форм чи поверхів, в кожному з яких діють свої специфічні закони" (ст. 133), що існує "незчисленна кількість структурних організацій" (ст. 147) і в кожній з них закони, простір і час зовсім іншого характеру. Всі наші уявлення й знання про матерію, простір і час не придатні до тих структур. Цю іншоструктурну матерію ми не можемо ні знати, ні відчувати і ніколи не будемо спроможні, бо нічим і ніколи не зможемо довести існування її, бо ж ми "атомної" структури.

Тут ми маємо приклад віри матеріалістів, без ніякої надії колись зрозуміти, уявити собі ці інші структури матерії. Але матеріалістам треба так говорити, щоб урятувати "очевидну істину", буцім то в світі існує лише матерія, і більше нічого!

Заперечувати існування інших структурою форм матерії не можна, бо те ж нема підстав. Але це говорити, що об'єктивна реальність незмірно багата, як ми думаємо. Це ж говорити і про можливість існування ще чогось крім матерії. Тоді не дивним буде факт початку всього відомого нам матеріального всесвіту.

3. Світ — багатомірний.

Ми живемо в тримірному світі: довжина, ширина і височина або глибина. Умовно приймаючи час за вимір, можемо сказати, що живемо в чотиримірному світі.

В теперішній час наука стверджує, що в світі існує більше вимірів. Вчений Оствальд говорить, що світ п'ятимірний. Вчений де-Сітер твердить, що світ не менш, як семимірний. А деякі сучасні математики і фізики по дають, що світ навіть 30-ти мірний.

Це нам незрозуміло, але це так, бо математика оперує цими поняттями і має реальні висновки. В наш час не лише математика, але й фізика й теоретична техніка ставлять і розв'язують багато задач з точки зору багатомірного світу. Напр., "поведінка" атомів і молекул газу, "поведінка" елементарних частинок матерії, низка питань з теорії відносності (Айнш-

тайна), вивчення вузлів зв'язку в машинах й ін. Рух електрона, напр., проходить в більш, як чотиримірному світі (вважаючи час четвертим виміром), що встановлено дослідами вчених Гейзенберга, Бrolія і Шредінгера. Можливо в русі елементарних частинок тому й нема траєкторій в нашому розумінні.

Вsovєтському журналі "Техника — Молодежі", Москва, 1960 р., ч. 7 є навіть припущення, якого виду може бути п'ята координата (вимір): вона може бути ковою й періодичною. Це — лише припущення, а нам тут важливий факт визнання існування багатомірного світу.

Таким чином заперечувати існування багатомірного світу не можна. А що це значить? А це значить ось що:

Уявімо собі істоту, що живе в двомірному світі (де лише лінія і площа). На площині можуть бути до безконечності різноманітні геометричні фігури. Двомірна істота вивчала б їх, встановлювала б певні закони й їй здавалося б, що вона абсолютно правдиво розуміє світ і має право говорити, що існує і чого не існує в світі.

Так, вона розуміла б світ, але її знання були б дуже обмежені. Ми, що живемо в тримірному світі, знаємо, що: 1. світ набагато складніший, ніж його уявляла б двомірна істота, 2. двомірний світ є лише частина тримірного світу, 3. тримірний світ і якісно відрізняється від двомірного, бо матерії в двомірному світі не може бути, а лише в тримірному.

З цього ми можемо зробити висновок: наш тримірний просторовий світ з його часом і матерією є лише частина більшомірного світу і що більшомірний світ повинен і якісно відрізнятися від тримірного світу.

Цікаво відмітити, що неможливе для двомірної істоти можливе для тримірної. Напр., маємо коло. Чи можна в двомірному світі, знаходячись зовні кола попасті в центр його, не пересикаючи лінії кола? В двомірному світі це неможливе, а в тримірному можливе: треба підвистися вгору (тобто перейти в третій вимір), переміститися в третьому вимірі і повернутися в другий вимір вже в центрі кола. Для двомірної істоти це

буде: зникає річ, а потім звідкіляється — з'являється в іншому місці.

Які можуть бути особливості просторового більшетримірного світу? Тут ми можемо лише гадати, порівнюючи відміни тримірного світу від двомірного. Дехто це й робить. Наскільки близькі чи далекі від правди їх догадки — не знаємо, але з цікавості наведемо децьо. Так, думають, що в чотиримірному просторовому світі можна вкладати в м'яч і вимати з нього речі, не порушуючи гуми. Можна м'яч вивернути наяворіт, не порушуючи його цілості і не випускаючи з нього повітря. Можна розв'язувати вузли на мотузку, кінці якого зшиті. Можна одноразово бачити всі зернятка в мішку з зерном, і зокрема витягати яке завгодно з них, не торкаючись інших; і т. п.

Існування багатомірного світу говорить за існування чогось, незмірно багатшого за матерію. І матеріалізм з його тримірним світом (на початку цієї статті була відповідна цитата) залишився позаду сучасної науки.

Таким чином, об'єктивна реальність — не лише матерія, а щось безмірно більше, куди матерія входить лише як частина.

4. Безконечність, вічність.

Що таке безконечність, вічність? На це питання ніхто не може відповісти, бо ніхто не може ні уявити, ні зрозуміти їх.

В більшості люди уявляють їх, як щось довге-довге, велике-велике, яке губиться десь в далечині. Але це не є безконечність, не є вічність.

Що знаменно — всі люди визнають існування безконечності простору і вічності. Як це так: ніхто не розуміє, а всі визнають? А тут уже діє не розум, а відчуття. Християнство говорить, що кожна людина має безсмертну душу, а безсмертність це є безконечність, вічність, і тому кожна людина відчуває, що безконечність, вічність реально існують.

Зуспінімося на цих поняттях.

Наш розум уявляє лише конечні речі. Розум говорить нам, що з конечного не можна утворити безконечне, бо хоч би скільки ми додавали до конечного і хоч би яке велике воно було, воно все ж буде конечним, бо до нього можна ще додати. Це ж са-

ме стосується і безконечно малого, поставивши це величезне число знаменником, а числівником одиницю.

А ось математична аналіза (яку звуть вища математика), оперує з безконечно малими, безконечно великими величинами, з безконечністю, і висновки її правильні, бо лише завдяки цим розрахункам ми можемо будувати величезні кораблі, літаки, різні грандіозні споруди тощо.

Математична теорія безконечностей говорить: коли писати числа від одиниці вгору до безконечності, то можна поставити знак рівняння і знак безконечності, цебто такий ряд чисел дорівнюється безконечності. Можна писати другий ряд чисел лише паристих: 2, 4, 6... і до безконечності. І це теж буде рівнятися безконечності. Але в другому випадкові лише половина чисел, що в першому! Або візьмімо лише сотні: 100, 200, 300... і до безконечності. І знову отримаємо безконечність, хоч сюди входить лише сата частина чисел.

Числа різні, до безконечності різні, і в кожному випадкові будемо мати безконечність. Що ж виходить? А виходить, що існує безконечна кількість безконечностей. Заплутались... А цього й треба було чекати, бо до безконечності не можна підходити з міркою зрозумілого конечного.

Безконечність — це метафізичне^{*} поняття. Французький учений Ш. Рішар в книзі "Початок і кінець світу" пише: "Метафізичні поняття безконечності простору й вічності прийняті навіть в таких точних науках, як геометрія".

Як же матеріалісти визначають безконечність? А вони говорять: "Не визнаючи наперед конкретного змісту безконечності простору, логічніше всього, на наш погляд, виводити його з безконечності самої матерії... В природі існує безконечна кількість матерії, і ця матерія має необмежену притяжність. Чим можна довести, що кількість матерії в світі безконечна? Це довоодиться так: обмеженність чогось можна виявити лише тоді, коли в принципі можна вийти за межі його в область інших явищ. Але щодо ма-

терії — ця операція принципово неможлива, бо в природі не існує нічого, крім матерії в її різноманітних формах. Коли ж не можна вийти за межі матерії, то не можна говорити про її обмеженність, з чого виходить, що матерія безконечна" (Мелюхин, 165).

Чи може це визначення безконечності задовольнити? Очевидно, що ні.

По-перше, тут береться, як доведене, що існує тільки матерія і більше нічого. Але це тільки віра матеріалітів, а не науково доведений факт.

По-друге, якби кількість матерії була безконечна, то світимістъ кожної частини неба була б така сильна, як і від Сонця, і крім цього, сили тяжіння досягли б таких величезних розмірів, що під їх дією тіла мусили б набувати безконечні прискорення, чого не спостерігаємо. Матеріалісти визнають слухність цих запозичень, називаючи ці явища парадоксами безконечного (Мелюхин, 172, 173). Щоб урятувати матеріалізм, вони й ухопились за іншоструктурні форми матерії, позбавивши її (матерію) атомної структури, гравітації й ін.

По-третє, береться, як доведене, що за межі матерії не можна вийти. Але й для такого твердження нема ніяких наукових підстав. А воля людини, яка керує матерією і направляє її не туди, куди мусить іти матерія за природними законами, а туди, куди бажає воля людини? А абстракції у людей? Абстрактної матерії не існує і не може існувати, а відкіля абстракції у людини? А ідеї? творчість? свобода? релігія? й ін., — усе це виходить за межі матерії, бо нічого матеріального в них нема.

Наведемо ще висловлювання цього ж Мелюхина: "Теорія безконечної ділімості матерії є чисто умоглядана" (ст. 38). "Безконечна ділімість тому й являється безконечною, що вона не може бути завершена. Коли б безконечна ділімість матерії була можливою, вона не була б безконечною. Це глибоко підмітив ще Аристотель, який говорив, що простір і час ділімі до безконечності тільки в можливості, а не в дійсності" (ст. 16, 17).

Виходить, безконечність є те, чого в дійсності нема.

(Кінець буде). Прот. М. Овчаренко.

* Метафізика, метафізичний — буквальний переклад "після фізики", тобто надматеріальне.

ПРОБЛЕМА СТАРОСТИ.

Життя людське має дуже багато фактів доцільності і сили Віри в Бога та Його єдинородного Сина Ісуса Христа. З народженням Христа народилось і нове розуміння призначення людини та людських взаємовідносин. Христос приніс на землю мир, любов та вищі чесноти людського життя.

Людина, маючи свободу волі, сама може вибирати той правдивий шлях життя, що його освітлює Світло Христове. Це стверджують факти, коли людина неспроможна була вибрати цей шлях у молодості, будучи в полоні матеріальних пристрастей, вибрала його і неминуче повинна була вибрати пізніше, коли вона зіткнулася з так званою проблемою старости, проблемою, що стоїть перед кожною людиною. Цю проблему може розв'язати тільки Віра в Бога та дотримування християнських традицій в родині, в суспільстві і державі.

Нині стало в моді говорити про нову людину в новому суспільстві з новим досягненням науки й техніки, нібито ця нова людина не потребує Віри в Бога, маючи в руках такі великі здобутки в перегонах за опанування космосу, як засоби кружляння навколо землі. Але так думати — значить допускатися великої помилки.

Джерело людського натхнення в шуканні ідеалу є не матерія, а істина людського духа, тобто духовна природа, що створює в людині неповторну її особистість. Маючи в собі цю духовну природу, людина ніколи не може задовольнятись найбільшими матеріальними достатками та успіхами в розвитку технічного світу. І коли людина ще стоїть на шляху такого хибного розуміння свого призначення вірити тільки в матерію, відкидаючи духовні основи, то прийде час, коли вона стане на шлях правдивого розуміння свого призначення, як вищого створіння на землі.

Один з героїв французького письменника П'єра Ерміта, проживши молоді літа без Віри в Бога, в старості відчув, що ця Віра приходить до нього на тлі почуття "покиненості", "непотрібності" вже ні кому. "Я, що в молодості не знав Релігії, — каже він, — тепер починаю на старості літ зна-

ходити Бога моєї молодості. І я відаюсь Йому в опіку. Він заповнює мою самітність. Він сходить на моєму обрії, як єдине, остаточне Світло".

Ця Віра зародилась у нього в осінні роки життя, коли він переконався у марно прожитих молодих роках, не давши відповідного релігійного виховання своїм молодим нащадкам, які тепер відчуваються від нього і жадають тільки його смерті. Тепер він сам стверджує цю свою вину. "О, я знаю, — каже він, — що в багатьох родинах справа старих не так загострена. Там зберігається ще давня християнська традиція... Старий має пошану, і його ще люблять, як любили колись. Але я не мав щастя мати таку родину... Я, що досі мав свій куток, де бажав спокійно вмерти, сьогодні можу втратити його кожної хвилини... Для мене вже нема місця"...

Приклад, взятий у французького письменника П'єра Ерміта, дуже повчальний для сучасної людини, людини нової епохи. Коли під час заручин внучки згаданого літературного героя запитали в нотаря, які вона має надії, вона відповіла, що її надією є "смерть її дідуся"... Таку відповідь можна почути тільки в безбожній родині, де немає почуття обов'язку у відношенні до батьків, не плакаються високі християнські чесноти пошани й любові, а панує лише холодний розрахунок матеріальних вигод.

З цього випадку (а таких випадків у житті можна знайти багато) випливає почуття Віри, потреба, якої часто людина не відчуває в молодості, але гостро починає відчувати в старості.

Народжений Спаситель світу Своїм ученням і прикладом Свого життя на землі засвідчив ту велику моральну силу Релігії, силу, якої не може замінити ніяка інша сила в світі. Христос сказав: "Приайдіть до Мене, всі струджені і знеможені, і Я заспокою вас!"...

У цих словах заховується вся сутність значення пришестя Христа на землю. Для всіх відкриті двері спасіння, для всіх є спокій, хто йде за Христом і живе з Христом!

Проф. Д-р П. Ковалів.

БЕРЕЖМО Й ШАНУЙМО СВОЮ НАЦІЮ.

†

Смиренний Іларіон, з Божої ласки Митрополит Української Греко-Православної Церкви в Канаді, до всього Всечесного Духовенства, Преподобного Монашества та до всіх Боголюбивих вірних, —

Христос Рождається!

“Щоб кожен чоловік був паном у домі своїм, і говорив мовою свого народу!” (Естер 1. 22).

Ми живемо в час, коли національна свідомість сильно розвивається по всьому світу. Кожне окреме плем'я, навіть маленьке, тепер пильнує жити своїм окремим національним життям, пильнує творити свою окрему національну культуру.

За останній час сильно зросла і наша українська свідомість. І ввесь український народ, ді б він не проживав, пильнує тепер збільшувати свою українську національну культуру.

Те саме робимо і ми в Канаді, — усі працюємо, щоб створити свою українську етнічну групу, — групу свідому, сильну і велику!

У кожній окремій нації є три головних ознаки, які її творять. Це будуть: Церква, мова і рідні звичаї.

Українська Церква — це душа, це істота нашої нації. Церква наша, Українська Православна Церква — це правдива наша історія, жива душа нашого народу. Бо це Православна Церква створила всю нашу культуру, бо це вона створила нам науку, створила всю нашу свідому Українську Націю!

Наша Українська Православна Церква від початку свого має окремі високі якості, які поставили її на перше місце серед усіх не тільки слов'янських, але й позаслов'янських Церков.

Наша Свята Українська Церква має такі великі ознаки: вона Апостольська, Первозванна, Вселенська і національна.

Нашу Церкву заснував ще в I столітті Апостол Андрей Первозваний. Він подорожував по Дніпру і проповідував Науку Ісуса Христа там, де пізніше постало місто Київ. Апостол проповідував тут, і передбрік, що власне тут постане багато Церков.

Так і сталося: рано-рано з'явилось Християнство серед того народу, що жив по берегах Дніпра, і наша історія зве Апостола Андрея Первозванного Основоположником Української Церкви.

А через те, що наша Церква Апостольська, вона має всі права бути Церквою незалежною, Церквою автокефальною.

Мало того, наша Українська Православна Церква через те, що вона Апостольська, вона має право бути Церквою Патріаршою, щебто її Первоєрарх має повне право зватися Патріархом. Право мати на чолі своєму Патріарха тепер мають, крім Церков первісних, Церкви Болгарська, Сербська, Московська і Румунська, — і тільки через свою політичну недобру не має цього права одна Україна і тепер.

Українська Православна Церква є Церква справді Вселенська, бо всі Догмати її Віри дійсно вселенські, щебто визнані на сімох Вселенських Соборах не тільки Сходом, але й Заходом, не тільки Патріархами Східними, але й Папами Риму.

Наша Православна Українська Церква має ще одну дорогоцінну ознаку, — вона національна ще з самого початку, як національні всі Православні Церкви.

Отже, ми тішимося своєю Українською Православною Церквою, бо Вона Єдина, Свята, Соборна й Апостольська! І ми маємо все, щоб зватися Церквою автокефальною: маємо повну своїх Єпископів, Священиків, маємо свої українські Богослужбові Книжки, свою богословську літературу, маємо і свій переклад Біблії!

Мова наша українська виросла в силну окрему літературну мову, як душа українського народу. Вона в нас стала живою Богослужбовою мовою,

зрозумілою всім вірним нашої Церкви. Наша Церква стала на сторожі своєї української мови, і скрізь провадить навчання її в Школах Недільних та Українських.

Навчає її і в своїх Інститутах та в Колегії. Так само кожна родина Української нації обов'язана навчати своїх дітей української мови, і до цього закликає всіх наша Церква.

Працюймо ж ревно, щоб наша українська молодь усіє говорила українською мовою. Це велике завдання нашого часу!

Український народе, — закликаю вас усіх гаряче любити свою Святу Православну Церкву, неодмінно навчати дітей своїх української мови, а також додержувати своїх українських православних звичаїв!

Ми маємо багато своїх рідних звичаїв на Свята, або при великих подіях нашого життя, — неодмінно виконуяймо їх, бо вони здавен-давна широко наши, серцю нашему милі.

Українці розсіяні тепер по цілому світу, і скрізь додержують усе те, про що я тут розповідаю вам!

Ми в Канаді маємо повну волю шанувати й берегти свою українську націю, — робімо ж це все! Ми ніде не творимо якогось окремого гетта,

ми тільки хочемо свято берегти все своє рідне: Православну Церкву, Українську мову, українські звичаї — традиції!

А найперше всі гаряче любімо й свято бережімо свою Українську Православну Церкву, ту Церкву, що створила нам українську культуру і перетворила нас на свідому українську націю!

Як буде сильна Православна Церква, то буде сильна і Українська нація!

Усіх Вас сердечно вітаю з великим Святом Народження Господа нашого Ісуса Христа, і всім посилаю своє радісне:

Христос Рождається!

Вітаю Вас усіх і з Новим Роком, і всім бажаю повного спокою та правдивого щастя. А вони прийдуть до нас тільки тоді, коли ми всі будемо належно виконувати Заповідь Святого Писання: "Щоб кожен чоловік був паном у домі своїм, і говорив мовою свого народу!"

† Іларіон,
Митрополит Вінніпегу і всієї Канади.
Року Божого 1965-го, січня 7-го дня, на
Святий день Народження Христового.

Всеканадійська Митрополича Катедра Пресвятої Тройці в Вінніпегу.

ПОДВИЖНИК ВІРИ.

Ваше Блаженство, Блаженніший і
Дорогий Владико!

Сердечно поздоровляємо Вас з 24-літтям Вашого Архиерейства.

Майже чверть віку минуло, як 30-го жовтня 1944-го року Ваше Блаженство прийняли на себе тяжкий подвиг Архіпастирства. Ваш чернечий постриг і Архиерейська Хіротонія почали початок історії нової доби в нашій Св. Православній Церкві.

Величавий Холмський Собор був переповнений тисячами віруючих холмщан. На півмилі до входу в Собор стояла школільна молодь, яка вітала Нареченого Єпископа, Архимандрита Іларіона, що прибув був з Яблочинського монастиря...

Архимандрит Іларіон ішов по дорозі, що була встелена квітами! Радісно сяяли у всіх лиця, серця були сповнені

ні надії, що многостраждална Холмщина відроджується, і залікує свої ранні після зруйнування її Церков і насилия поляками...

Чин наречення в Єпископа був небуватим по своїй торжественности!

Ви твердим і непохитним голосом читали Ісповідання Св. Православної Віри, давали присягу-обітницю, — якої не порушили, вірно служачи Богові, народові і Церкві!...

Всі затаїли були дихання, коли заунав голос Предстоячого Митрополита Діонісія, що приклікав на Вас Благодать Св. Духа, Благодать Архиерейства, кріпости й сили, що все лікує й все наповняє!...

Але не посипаною квітами, а тернями була Ваша Архиерейська дорога. По ній Ви понесли тяжкого Хреста... Ваш Світильник не був скований "під

спудом”, — він високо світив і світить перед людьми, і буде завжди світити й тоді, коли закінчиться Ваше земне служіння, а розпічнеться небесне!...

Ви залишаєте неоцінений скарб — Вашу духовну поезію, Ваші наукові й богословські твори, які вже ввійшли в світову скарбницю нашої Віри й моралі. В Вашій релігійній поезії світить пророчий і апостольський промінь, і сила Віри, що захващує читача і завойовує його серце!...

Дійсно, про Вас можна також написати:

“Будеш, Батьку, панувати,
Поки живуть люди,
Твоя пісня, твоя слава
Повік не забуде”...

Як Ваш бувший учень і духовний син, складаю Вам мої найсердечніші побажання ще багато років працювати на славу Церкви і нашого українського народу!

Нехай Господь Вас береже на мнигі літа!...

Прошу Ваших Святительських Молитов і Благословення!

До Вашого Блаженства з найбільшою любов'ю і пошаною,
Київ.

Протоерей з України.

ВСТУПНА ЛЕКЦІЯ І. І. ОГІЕНКА В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТИ.

Ваше Блаженство, Блаженніший Владико! Посилаю Вам виліт із статті Віктора Домановича п. н. “Болотяна Люкроза” (Фрагмент: Університетські роки), в якій подано захоплюючу загадку з Вашої наукової професорської праці в Київському Університеті.

З християнською любов'ю Дмитро Пелих.

“...Іван Іванович Огієнко для своєї вступної лекції в Університеті вибрав тему: “Чи правильно поставлений наголос в “Полтаві” Ол. Пушкіна: “Молчт музика боєвя?” Він навів сопні прикладів з незліченної кількості авторів. Це був плід ретельних студій. Потік імен, феерверк найнесподіваних цитат. Аудиторія була потрясена грандіозністю скрупульозної праці, що її перевів автор...

Коли Іван Іванович Огієнко скінчив свою сорокахвилинну лекцію, ствердживши, що поставити наголос в слові музика на другому складі, а не на першому, то не огріх з боку поета, не помилка, а, навпаки, стала традиція тодішньої літературної мови, неодмінна принадлежність мови бароккового письменства, студенти в захопленні властували промовцеві гучну овацію.

Ще я досі в моїх ушах бренить відгук оплесків, що заповнили своїм гуржотом вузький простір шостої аудиторії, вікно якої віходило на луговину Батанічного саду, і я бачу за катедрою худорляву постать промовця, з продовгастою борідкою, в форменному сурдуті тімназіяльного вчителя.

З несамовитим ентузіястом ми, студенти, аплодували тоді новому доцентові Університету в ознаку широго свого подиву й визнання!...

Поза сумнівом, з усіх доцентських лекцій, виголошених в ті часи в Університеті, це була найблискучіша. Вона стала для мене начинним доказом того, як ретельний вчений дотиком чарівної палички з дрібної теми здібний створити казковий палац, шліфуючи, обернини камінець у близкучий діямант бездоганної ерудиції!...

Дослідник сходив з катедри, як переможець... Декан йому тионув руку... Студенти продовжували аплодувати...*

* Ця стаття видрукувана в Календарі-Альманасі за 1948 рік у Німеччині, м. Авгсбург, сторінки 109-111.

НА АПОСТОЛЬСЬКІЙ ПРАЦІ.

Митрополит Іларіон на Сході й Заході Канаді. По всій Канаді.

Як то робить Митрополит рік-річно, так і цього 1964-го року Блаженніший Іларіон зревізував — цебто на свої очі оглянув і скрізь належно навчав — велику частину Ук-

раїнської Греко-Православної Церкви. У середу 18-го листопада Митрополит вилетів на XIV Єпархіальний З'їзд Східньої Єпархії і відбув його повно. А 25-го вилетів в Едмонтон.

тон на IV З'їзд Західної Єпархії в Едмонтон.

Додому вернувся, по двотижневій праці, аж 30-го листопада ввечері!

І скрізь Митрополит гаряче молився, щоб Господь зміцнив і поєднав нашу Українську Церкву!

Митрополит на Сході.

На Сході, в м. Торонто, Митрополит відбув XIV Єпархіальний З'їзд: Духовну Конференцію всього Священства, З'їзд Представників від усіх Парафій та Учительський З'їзд.

Збори відбулися дуже жваво й корисно, бо були потрібні реферати, були жваві дискусії.

Митрополит очолив З'їзд і виголосив головну дуже потрібну доповідь: "Сучасний стан Православної Церкви та конечна потреба канонічного офіційного оформлення ії".

У п'ятницю 20-го листопада, відкриваючи Учительський З'їзд, Митрополит сказав слово на тему: "Наша національна праця".

У суботу Митрополит виголосив З'їздові сильне своє Слово-виклад: "Бережімо й шануймо свою націю в Канаді!"

Крім цього, Митрополит часто брав участь у дискусіях і докладніше вияснював ту чи іншу справу. Або відповідав на запитання.

Митрополит справді брав чолову участь на трьох цих З'їздах, за що З'їзди висловили йому сердечну подяку.

Митрополича Візитація в неділю 22-го листопада в Кatedрі Св. Володимира випала високо врочисто. Стрічали Митрополита Духовенство, на чолі з Архієпископом Сходу Михаїлом, та вірні. Служба Божа правилася високо врочисто.

Проповідь Митрополита була глибока й гаряча: "Конечно віруймо в Господа Бога свого!" Хор співав прекрасно.

По Св. Літургії відбувся братський обід, а по ньому прийняття Блаженнішого Митрополита, як Первоієрарха нашої Церкви. По багатьох привітах головне Слово-доповідь виголосив Митрополит на тему: "Стан Української Православної Церкви серед інших Православних Церков" (і "Вікова московська кривда Українській Церкві"). Переповнена церковна гала уважно вислухала ідеологічне Слово Митрополита.

О годині 4-ї дні торонтонське радіо передало Слово Митрополита до всіх: "Любимо Господа Бога Свого!"

О годині 5-ї ввечері відбулися Збори — прийняття Церковної Управи в домі п. Голови, де Митрополит говорив про стан нашої Церкви.

На закінчення, у неділю о год. 7.30 ввечері відбувся "Концерт на честь Блаженнішого Владики Митрополита Іларіона" з нагоди його Візитації. Концерт був справді мистецький, — церковні співи хору під дир. Ю. Головка, декламації творів М. Іларіона й ін. Цінний був виклад О. Прот. Х. Ковалишина, Голови Президії Консисторії, про працю М. Іларіона про поєднання Українських Церков.

Над сценою висів мистецький плакат: "Служити народові — то служити Богові", Іларіон..

Шість день пробув Митрополит Іларіон у м. Торонто, виголосив кілька викладів, кілька Слів, говорив зо всіма, хто бажав того, вияснював скрізь, де цього була потреба.

Так зростає Українська Греко-Православна Церква в Канаді!

І завжди з Митрополитом був В. Преосв. Михаїл, Єпархіальний Архимандрит Східної Канади. Він ревно й чуйно працює, — тепер усе показав своєму Митрополитові. І Митрополит скрізь щиро йому дякував!

Ясно видно: Добре зростає Східня Єпархія, бо Господь з нами!

У понеділок 23-го листопада конференції з окремими Священиками. Під вечір Митрополит, помолившись за розцвіт Східної Канади, відлєтів до Вінніпегу.

А в літаку Митрополит Іларіон написав такого вірша:

ЗА НЕІ.

Я за Церкву віддам свою душу,
Я за Неї складу і все серце, —
Всю істоту за Неї порушу,
І бій виграю й в лютому герці...

Мені Церква як Рідна Мати,
Я ніколи її не забуду, —
Я готовий за Неї страждати
І розгинатись за Неї повсюду!...

Свята Церква — душа це народу
І правдива основа держави, —
Через Церкву здобудем свободу,
Через Неї осягнемо й Слави!...

Професорські виклади Митрополита.

Власне Митрополиг має лепти в Едмонтон, але перше пряме в Вінніпег, щоб там у вівторок 24-го листопада дати шість викладів і... трохи спочити..

Вівторок, від год. 9-ї ранку улюблена все-життєва праця Митрополита — виклади. Особливо любить Митрополит Богословський Факультет "Філології Св. Андрея", і провадить його, я Декан, от уже 14-ий рік. Провадить

любою і ревно, і ніколи не опускає своїх викладів. За 13 років Митрополит випустив уже і висвятив кілька десятків все молодих та сильних Священиків, які високо піднесли нашу Православну Церкву!

Отже, від год. 9 по 12 зрання у вівторок Митрополит відбув 3 виклади на тему: "Розкладовий патронат в Українській Церкві XVI-XVII віків", провів і Семинара, в якому студент I курсу Ігор Куташ прочитав реферата на тему: "Як Римо-католицька Церква р. 1054-го відпала від Церкви Православної". Тема дуже жива й сучасна, і семінар точився жваво. Митрополит давав історичні пояснення.

А ввечері того ж дня, від год. 5.30 Митрополит дав два виклади для студентів Манітобського Університету. Цього року Митрополит читає тут курс "Інтродукція до Славістики". Зібралися в бібліотеку Митрополита 15 студентів, і Митрополит-професор сильно й цікаво дав два виклади: "Хозарська Місія 861 р. Костянтина-Кирила і Павтура та Євангелія руською мовою в Херсонесі на Криму". Це улюбленна тема Митрополита, і виклад був сильний та глибокий!...

Митрополит на Заході.

У середу 25--го листопада Блаженніший Митрополит Іларіон відлегів в м. Едмонтон, щоб відбути IV Єпархіальний З'їзд на Заході. З Митрополитом, як і перед тим, О. Прот. Хома Ковалишин, який багато допоміг Владиці в дорозі.

Велика й многогранна праця Митрополита в Візитації розпочалася вже в середу, — Митрополит веде довгі перемови з Архиєпископом Західної Канади Андреєм, своїм учнем і своїм давнім співпрацівником. Довгий вечір усе вияснюється.

Четвер і п'ятниця, 26-27 листопада — зібралася IV Єпархіальний З'їзд, присвячений головнішим питанням Єпархіального життя. Уже о год. 10-й ранку Митрополит на Св. Літургії, яку зразково править О. Ігумен Олександр Щербань.

Основну промову до Єп. З'їзу виголосив Митр. Іларіон: Наша національна праця, — доповідь сильна й широка. Далі пішли доклади Священиків, а по них дискусії. Митрополит давав багато вияснень.

З'їзд був діловий. Митрополит дав багато вияснень з ідеології нашої Церкви.

Ваючилим був вечір у п'ятницю 27-го листопада: Митрополита приймала едмонтонська інтелігенція в готелі вечерею. Зібралися 64 особи.

По вечері Митрополит виголосив широке Слово: "Дальша дорога нашої Православної Української Церкви в Канаді". Митрополит підкреслив, що це Його Заповіт. Усі слухали Його з глибокою увагою...

Сама Митрополича Візитація відбулася в неділю 29-го листопада, — відбулася вроčисто і з підкресленою пошаною до свого Первоієрарха. Храм був переповнений. Співав по-мистецькому свій хор під проводом п. Єфимчука.

Проповідь виголосив Митрополит: "Як нам вірувати". Проповідь сильна і широка.

По Св. Літургії — братський обід, а по обіді — привіти Митрополитові з приводу Його Канонічної Візитації.

Головне Слово виголосив Митрополит Іларіон на тему: "Впливи Української Церкви на Церкву Московську". Виклад ідеологічний, повчальний, історичного змісту. Пере повнена галя щиро сприйняла цінний виклад.

О. Прот. Х. Ковалишин змістовою розповів про "Працю Митрополита Іларіона над молитовним поєднанням Українських Церков".

О год. 4-й по полуодні в неділю місцеве радіо передавало сильне Слово Митрополита на тему: "Бережімо й шануймо свою націю!"

Шість днів пробув Митрополит Іларіон в Едмонтоні, і зробив велику працю. Справді це була Канонічна Митрополича Візитація! Митрополит усе побачив на свої очі, усе почув на свої уші!

Західня Єпархія добре зростає й все йде вперед. Єпархіальний Архиєпископ її, В. Пр. Архиєпископ Андрей працює, не жалючи сил своїх, і Єпархія належно зростає!

Якраз цього року сповісилося 40-ліття духовної праці Владики Андрея і 5-ліття — Архіпастирської. Духовенство піднесло Владиці коштовну Митру, а Митрополит кілька раз висловлював йому свою щиру подяку.

Останнє Слово в неділю 29-го листопада по обіді й програмі з приводу Митрополичної Візитації виголосив О. Настоятель Катедри Св. Івана Олександер Хом'як. Він виголосив таке Слово:

"Блаженніший Владико, Ваше Блаженство! В останню середу ми з радістю вітали Ваше Блаженство на легунському майдані. Ми, Священики, на чолі з Високопреосвященнішим Владикою Андреєм стрічали Вас, як Первоієрарха Української Греко-Православної Церкви в Канаді.

Проминули дні Єпархіального З'їзу, що Його очолили Ви, Блаженніший Владико. Ви пильно прислуховувались до всього, що було предметом наших нарад. а до цього Ваше Блаженство давали нам свої настанови, за-

крайплювали в наших серцях Ідеологію Української Православної Церкви, — закріплювали в нас Ваше достойне гасло, що: “Служити народу, — то служити Богу!”, а сьогодні Ви, Блаженніший Владико, заносили ширі Молитви перед Престол Всешишнього, виголосили своє духовне Слово Боже, а за обідом ми з надзвичайною увагою слухали Вашої доповіді.

Блаженніший Владико! Ми радімо Вами, ми вдячні Всешишньому, що Добрий та Все-милосердний Господь зберіг Вас поміж нами, а до цього зберіг Вашу надзвичайну енергію і особливий ентузіазм до праці, поєднаний з ширим українським патріотизмом.

Блаженніший Владико! Ми свідки того, як Ваше Блаженство (як на свої роки, — 83) виявляєте незвичайну рухливість, подорожуючи по парафіях просторії Канади, а всі ці Архіпастирські Візитації відбуваються не тільки в Молитвах та проповідях по Церквах, але й обов'язково з публічними доповідями.

І ось так, Ви, Блаженніший Владико, провадите серед вірних корисну Апостольську, вчительну працю, яка утверджує в народі Віру Православну і Віру в нашу Національну Ідею!

Блаженніший Владико! Ви, як знавець людських душ та сердець, сильно підносите духа православних громад та заохочуєте усіх нас до дальшої праці!

Блаженніший Владико! В Вашій Достойній Особі ми маємо Оборонця Православної Віри й Церкви!

У своїх проповідях, чи писаннях Ви завжди виступаєте, як Апологет Української Православної Церкви, всіма силами своєї благородної душі й серця закликаєте нас усіх стояти сильно при своїй споконвічній Православній Вірі, дуже берегти її та любити, бо Вона є найбільшим скарбом нашого народу!

Скільки то праць Ви, Владико, написали на різних Церковні теми, і в них знають вірних і Духовенство з історією та ідеологією Християнства, а особливо з нашою Православною Церквою.

І вся ця праця Ваша дає необхідну духову поживу нам, поширює наш духовий кругозір та впливає на піднесення рівня нашої релігійності.

Ваша віддана праця причиняється до спрямування нас усіх на шлях ще більшої національної свідомості та зміцнення українського православного духа!

Отже, хоч так багато Ви пережили, а життєвий Ваш шлях був тернистий, — Ви ніколи рук не складали, але завжди були й остались при праці для нашої Церкви і Народу!

Тут ще одне хочу сказати. Наш Митрополит має глибоку Віру й велику Надію в дальше майбутнє українського народу. Я собі пригадую, чи читав, що Митрополит так сказав: “Щоб мати успіх в житті, треба міцно вірувати, надіятися, і невтомно працювати!” І справді, Ви, Владико, усе своє життя ревно, самовіддано і повсякчасно працюєте і змагаетесь за кращу долю нашого народу!

Праця для народу стала метою Вашого життя і вона кладе печать на сучасну добу нашого народу та проходить ясною ниткою в історії відродження Його.

І багато, багато можна говорити про Достойну Особу нашого Митрополита. Але час пізний. Отож, я буду кінчати.

Блаженніший Владико! В імені нашої Кафедральної Громади висловлюємо Вашому Блаженству ширу подяку за Вашу працю, що Ви її провели тут на протязі оцих днів. А з своєю подякою ми висловлюємо наші побажання, щоб Господь Бог зберігав Вас у добре здоров'ї та сподобив працювати на Славу Божу та спасіння Народу та Його Святої Православної Церкви ще довгі, довгі літа!”

Митрополит сердечно дякував усім, хто брав увід в Візитації, напр., Отцям Настоятелям, Зарядові, Хорові, Сестрицям і ін. Особливо багато робив О. Прот. Ол. Хом'як.

Висновки.

Митрополичі Візитації мають величезне значення для зросту й сили нашої Української Греко-Православної Церкви в Канаді. І ці Візитації Митрополит робить з любов'ю та ревністю, николи і нічому не жаліючи своїх сил.

Так само дуже плідні були і ці останні Його Візитації на Захід і Схід Канади, цебто по всій Канаді.

Нехай Господь зміцнить ще більше нашу Українську Православну Церкву в Канаді!

Вилітаючи з Едмонтону 30-го листопада, Митрополит Іларіон на літаку написав поезію “Наша Слава”, яку й подаю нижче.

Присутній.

НАША СЛАВА.

Нехай лукаві фарисеї
На стігнах Церкву розпинають, —
Ми не відступимо від Неї,
Про це розмова зайва навіть!...

Бо наша Церква Православна,
І сором нам її міняти:
Вона у душах наших здавна
Всім українцям Рідна Маті!...

За Рідну Церкву ми страждали,
За Неї кров лили вікамі, —
У ній всі славні Ідеали,
Вона для нас — як серце Мами!...

Тому любімо Церкву Рідну,
Спасіння нашого основу, —
І Долю матимем побідну,
І славу вернемо юнбув!

ЦЕРКОВНА ХРОНІКА.

● Різдвяний привіт. Увесь Український Епископат Української Об'єднаної Церкви, усе Й Духовенство й усіх вірних сердечно вітаю зо Світлим Святом Божого Народження.

А в Новому 1965-му Році всім широко бажаю сповнення всіх наших найкращих побажань!

† Митрополит Іларіон.

● Усіх, хто привітав мене в день Світлого Свята Христового Народження, або висловив свої добре побажання на Новий 1965-ий рік, усім шлю також свої ширі побажання та привіт!

† Митрополит Іларіон.

● Привіти з днем Ангола.

Ваше Блаженство!

Напередодні Ваших Ім'янин засылаю Вам мої поздоровлення з нагоди Вашого Патрона Св. Іларіона Печерського.

Бажаю від Господа здоров'я та Божої помочі ще багато зробити для Св. Української Православної Церкви. Роки біжать і сили тануть, а вимоги праці збільшуються. У нашому віці тільки один Господь зможе підкріпити нас! На Його надія і наші Молитви за Вас!

Нехай охороняє Бог!

З Молитвами за Вас

† Архиєпископ Михаїл.

● Ваше Блаженство,

Дорогий Владико Митрополите!

Сердечно вітаю Ваше Блаженство, Первоієрарха нашої Святої Української Православної Церкви з Днем Небесного Патрона, Іларіона Києво-Печерського.

Його Молитвами й заступництвом перед Отцем нашим Небесним нехай зберігає Господь Бог Ваше Блаженство у добром здоров'ї та довговічності, обдаровуючи Своїми

великими й багатими милостями та щедротами.

На многій літі, Владико Митрополите, Предстоятелю нашої Святої Православної Церкви Української!

З любов'ю у Христі віddаний син

† Андрей.

● Програма нарад Консисторії Української Греко-Православної Церкви в Канаді.

Субота, неділя й понеділок, 26, 27 і 28 грудня 1964 року. У готелі "Роял Александра", заля "Йорк", Вінніпег, Ман.

Начаток нарад у суботу 26-го грудня 1964 р. о годині 1.30 по полудні.

1. Відкриття нарад Молитвою. 2. Відкриття нарад, Його Блаженство Митрополит Іларіон. 3. Вибір Президії: а. Вибір Предсідників. б. Вибір Секретарів. в. Вибір Резолюційної Комісії. 4. Відчитання Протоколу нарад Консисторії 26-28 грудня 1963-го року. 5. Апробата постанов і рішень Президії Консисторії в 1964 році. 6. Слово Його Блаженства Митрополита Іларіона. 7. Звіт Голови Президії Консисторії. 8. Звіт кід Колегії Св. Андрея. 9. Дискусії над звітами. 10. Справи, які випливають з постанов і рішень останніх нарад Консисторії: а. Статутова Комісія і справа Чартеру Церкви. б. Справа бюджету Церкви і підтримування Теологічного факультету при Колегії Св. Андрея. в. Справа Церковного Органу. 11. Нові бюджетові виміри на 1965 рік. 12. Склукання XIII Собору УГПЦ Церкви в Канаді 1965 року: а. Дата і місце Собору. б. Програма Собору. 13. Справа будинків Консисторії. а. Податок на єпархіальній резиденції Східної Єпархії. 14. Вибір членів до Ради Української Школи. 15. Справа голосування Громад над Священиками. 16. Нагороди Священикам. 17. Інші справи. 18. Закриття нарад.

УСІ ДОПОМОЖІМО "ВІРІ І КУЛЬТУРІ"!

● З Ювілею. В прилозі пересилаю 2 д., приділених на пресфонд "В. і К." з нагоди ювілейного відзначення 55-ліття п. Ол. Северина в Лондоні, Онт. О. М. Дебрін.

Усім сердечна подяка!

● З Похорону пам'яти Ів. Котелка з

Кадворт, Саск., на Фонд "Віри І Культури" 5 дол. О. М. Стеценко.

Сердечно дякуємо!

● На Фонд "Віри І Культури" посилаю 10 долярів. О. Прот. В. Горохівський.

Сердечна подяка!

● На Фонд "Віри Й Культури" зложили:			
1. Отець С. Стефанюк	\$5.00	7. Пані Є. Чорна	\$1.00
2. Отець Е. Труфин	\$у.00	8. Пан М. Ворон	\$1.00
3. Отець М. Дебрін	\$2.00	9. Пан Г. Шнурко	\$1.00
4. Пан П. Сахневич	\$2.00	10. Пан З. Данчук	\$1.00
5. Пан О. Гопольницький	\$1.00	11. Пан М. Реутський	\$1.00
6. Отець О. Іванюк	\$1.00	12. Отеце М. Середюк	\$0.70
		Усім сердечна подяка!	

СЕРЕД НОВИХ КНИЖКОК.

Як ми багато раз уже подавали, в советських виданнях, які тут нотуються, звичайно повно комуністичної агітації. Повно цієї агітації в виданнях красного письменства, не мало її і в творах наукових.

Взагалі советські видання — це творчість за чужим диктатом!...

Красне письменство.

● Леонід Первомайський: Дикий мед. Сучасна балада. Київ, 1963 рік. 504 ст. Видано 65.000 прим.

Хороша книжка, головно 1943 рік. Навала німців в Україну і німецько-українські бої.

Цінність книжки, — осуд кожної війни, безрозсудність її. Опис сталінських кривавих помилок, від яких мільйони загинули... А кро-ви море пролилось за чужі помилки...

● Анатолій Шиян: Гроза. Роман. Київ, 1964 рік, 416 ст. Видано 50.000 прим.

Роман написаний сильно, часом захоплююче. Але... в ньому повно видуманого, повно неправдивої агітації. Скрізь комуністи — "візволнителі" народу, а це "візволення" сьогодні всі знаємо!...

● Остап Вишня: Твори в 7 томах. Том III: Фейлетони, гуморески, усмішки 1925-1926. Київ, 1964 рік, 418 ст.

Том IV, 1926-1933, 416 ст.

● Ф. Онуфрійчук: Оповідання. Йорктон, 1964 рік. 16 ст.

Спогади, добре написані.

● Григорій Донець: Серце Прометея. Драматична поема. Київ, 1964 рік, 108 ст. Видано 4.000 прим.

Дія відбувається на півострові Мангішлак у перші роки перебування Т. Шевченка на за-сланні в Новопетрівському укріпленні.

● Радій Полонський: Таємниця країни сунниць. Київ, 1964 рік, 130 ст. Видано 65.000 примірників.

● Василь Лісняк: Зоряній світанок. Поезії. Київ, 1964 рік. 130 ст. Видано 6000 пр.

● Ерскін Колдуелл: Лампа горить цілу ніч. Роман. Переклада з англійського В. Митрофанова. Київ, 1963 рік, 196 ст. Видано 35.000 прим.

● Морлі Кслеген: Щастя знайдеш на Небі. Роман. Переклали з англійської мови на українську: В. Коробка і І. Лещенко. Київ, 1963 рік, 148 ст. Видано 30.000 прим.

● Джек Ліндсей: Бунт синів. Роман. Переклад з англійського. Переклали: М. Угларенко і П. Морандюк. Київ, 1964 рік, 234 ст. Видано 30.000 прим.

● Олександр Бойченко: Молодість. Повість. Київ, 1964 рік. 552 ст. Видано 30.000 примірників.

● Тетяна Шевчук: На престол майбутніх днів. Поезії. Вінніпег, 1964 рік. 80 стор.

● Олександр Де: Пісня серця. Поезії. Лондон, 1964 рік. 144 стор.

● Валентин Лагода: Хай буде гаразд. Сатира, гумор, лірика. Київ, 1964 рік. Видано 8.000 прим.

● Юрій Сліпчук: Наші тайни. Вісімнадцятилітні. Київ, 1964 рік, 522 ст. Видано 50.000 прим.

● Петро Сліпчук: Яка совість — така честь. Байки, гуморески, пародії. Київ, 1964 рік. 196 ст. Видано 6000 прим.

Т. Шевченко.

● Тарас Шевченко: Виbrane твори поезій і прози. В англійській мові. Москва, 1964 рік. 470 ст.

● Шевченківський Календар. Шотижневик на 1964 рік. Київ, 1964 рік, 110 ст. Видано 75.000 прим.

● Роман Смаль-Стоцький: Shevchenko meets America. Славістичний Інститут при Марквітському університеті. Мілвокі, Вісконсін, США. 1964 рік, 72 стор. Англійською мовою.

● Максим Рильський і Олександр Дойч: Тарас Шевченко. Біографічний нарис в англійській мові. Москва (1963 рік), 80 ст.

● Ю. О. Івакін: Коментатор до Кобзаря Шевченка. Поезії до заслання. Київ, 1964 рік. 370 ст. Видано 3.000 прим.

● Андрій Малишко: Тарас Шевченко. Драматична пісня. Київ, 1964 рік, 94 ст. Видано 8.000 прим.

- Історичні погляди Т. Г. Шевченка. Видання Академії Наук. Ред. колегія: О. Гуржій, Я. І. Дзира, Лещенко та інші. Київ, 1964 рік. 242 ст. Видано 4000 прим.

Уміщено 8 статей.

- Канів. До 150-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка, 1814-1964 р. 36 ст. тексту й малюнків.

- Пропам'ятна Книга святкування 150-ліття Шевченкових роковин у Вашингтоні 1964 року. Англійською й українською мовами. 128 ст. Повно малюнків.

- Програма відкриття пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні. 1964 року. 10 ст. Англійською мовою.

Література.

- Павло Тичина: На "Суботах" М. Коцюбинського. Біографія і вірші. Київ, 1963 р. 48 ст. Видано 8.000 прим.

- А. Костенко: Співачка досвітніх вогнів. Київ, 1963 рік, ст. 154. Видано 25.000 прим. Про життєвий шлях Лесі Українки.

- О. Ф. Ставицький: Українська драматургія початку ХХ століття. Київ, 1969 рік. Видання Академії Наук. Видано 2800 прим.

- А. Кацнельсон: Краса і сила віршованого слова (Особливості віршованої мови). Київ, 1963 рік, 98 стор. Видано 4000 примірників.

- М. Т. Яценко: Володимир Гнатюк. Життя і фольклористична діяльність. Видання Академії Наук. Київ, 1964 рік. 286 ст. Видано 1700 прим.

- М. Пивоваров, Г. Смигайська, К. Федоритенко: Українські письменники. Біо-Бібліографічний Словник. Том другий. Дожовтневий період (XIX — поч. ХХ ст.). Київ, 1963 рік. 752 стор. Видавництво Художньої літератури. Видано 7940 прим.

- О. В. Ковалчик: Вивчення Слова о Полку Ігоревім у школі. Видання друге. Київ, 1964 рік. 120 ст. Видано 11.500 прим.

- П. Й. Колесник: Коцюбинський — художник слова. Видання Академії Наук, 1964 рік. 535 ст. Видано 2200 прим.

- Олекса Зосенко: Марко Вовчок. Життя, творчість, місце в історії літератури. Видання Академії Наук. Київ, 1964 рік, 624 ст. Видано 5.000 прим.

- І. П. Цапенко: Питання розвитку географічного епосу східних слов'ян. Видання Академії Наук. Київ, 1964 рік, 136 ст. Видано 2000 прим.

- Русская Література XI-XVII века среди славянских литератур. Редактори: Л. А. Дмитриев і Д. С. Лихачев. Видання Академії

Наук, Москва-Ленінград, 1963 рік, 454 ст. Видано 1600 прим.

- История русской литературы. В трох томах. Том второй. Первая половина ХХ века. Ред. коллегия: А. М. Лаврецкий. У. Р. Фохт, А. Г. Цейтлин. Москва, 1963 рік, 918 ст. Видано 20.000 прим. Видання Академії Наук.

- А. А. Волков: Русская литература XX века. Дожовтневый период. Москва, 1964 рік, 502 ст. Видано 50.000 прим.

- В. Маяковский: Как делать стихи. Москва, 1963 рік. 62 ст. Видано 100.000 прим.

- Е. С. Смирнова-Чикина: Поэмы Н. В. Гоголя "Мертвые души". Литературный комментарий. Підручник для учителів. Москва, 1964 рік, 278 ст. Видано 62.000 прим.

- Сводный каталог русской книги гражданской печати XVIII века. Том II. К-П. Ред. коллегия: И. П. Кондаков, В. М. Баращенков, О. Д. Голубева, Н. К. Гудзий, Б. И. Козловский та інші. Москва, 1964 рік, 514 ст. Видано 4000 прим.

Є її українські друкарні.

- Сводный каталог русской книги XVIII века. Том I. Москва, 1963 рік, 434 ст. Видано 4000 прим.

- П. Я. Хавин: Очерки русской стилистики. Ленінград, 1964 рік. 158 ст. Видано 6650 примірників.

- В. А. Лившиц: Практическая стилистика русского языка. Москва, 1964 рік, 198 ст. Видано 12.500 прим.

Мова.

- Пантелеїмон Ковалів: Лексичний фонд літературної мови київського періоду X-XIV ст. Нью Йорк, 1964 р., 328 ст. Видавництво Наукового Товариства ім. Т. Шевченка.

У весь цей II том присвячений запозиченням в українській мові. Див. автореферат автора в "В. й К." ч. 11, 12 і далі.

Цінна праця.

- Мовознавство. Наукові записки, том XVIII. Видання Академії Наук України. Київ, 1963 рік, 120 ст. Видано 800 прим.

- М. А. Жовтобрюх: Мова української преси. До середини дев'яностих років ХІХ ст. Київ, 1963 рік, стор. 414. Видано 1000 прим. Видавництво Академії Наук УРСР.

- И. О. Дзензелівський: Засади укладання регіональних атласів слов'янських мов. Доповідь радянських делегатів на V Міжнародному З'їзді Славістів в Софії, Київ, 1963 рік, ст. 44. Видано 1200 прим.

- Питання Експериментальної Фонетики.

Київ, 1964 року, 110 сторінок. Видання Академії Наук. Видано 770 прим.

Дано сім статтей.

● С. П. Самійленко: Нариси з історичної морфології української мови. Частина I. Київ, 1964 рік, 234 стор. Видано 5700 прим.

● Проблеми синтаксису. Праці міжзусівської наукової конференції з питань синтаксису. Праця присвячується V міжнародному з'їздові славістів. Ред. Колегія: І. Г. Галеніко, Б. Г. Ключковський, І. І. Ковалик та інші. Львів, 1963 рік. 130 ст. Видано 1000 прим.

Дано 14 статтей різних мовознавців.

● Б. В. Кобилянський: Короткий огляд історії мовознавства. Київ, 1964 рік, 154 сторінки. Видано 4.000 прим.

● П. Й. Горецький: Історія української лексикографії. Київ, 1963 рік, 242 ст. Видано 1300 прим. Видання Академії Наук.

● Дослідження і матеріали з української мови. Том VI. Редакція: Л. Л. Гумецька, І. Є. Трицютенко та інші. Видання Академії Наук. Київ, 1964 рік, 164 ст. Видано 850 прим.

Дано 13 різних статтей.

● В. В. Иванов: Историческая грамматика русского языка. Москва, 1964 рік, стор. 452. Видано 56.000 прим.

● И. И. Мещанинов: Структура предложения. Москва, 1963 рік, стор. 104. Видано 4.000 прим. Видавництво Академії Наук.

● Исследования по грамматике русского языка. Частина IV. Ленінград, 1963 рік, 198 стор. Видано 3350 прим.

● Лексикографический сборник. Випуск VI.

Праці багатьох авторів. Москва, 1963 рік, 222 стор. Видання Академії Наук.

● М. А. Гадолина: История форм личных и возвратного местоимений в славянских языках. Москва, 1963 рік, 146 ст. Видано 2000 прим. Видання Академії Наук.

● В. М. Никитевич: Грамматические категории в современном русском языке. Москва, 1963 рік, стор. 248. Видано 54.000 прим.

● Зд. Вартаньян: Из жизни слов. Москва, 1963 рік, стор. 320. Видано 50.000 прим.

● И. В. Пронина: Изучение трудных слов с приложением этимологического анализа. Москва, 1964 рік. Видано 43.000 прим.

Багато цікавих спостережень.

● Д. Н. Шмелев: Слово и образ. Москва, 1964 року. 120 сторінок. Видання Академії Наук. Видано 25.000 прим.

● Проблемы сравнительной филологии. Збірник статей багатьох авторів. Москва-Ленінград, 1964 рік, 496 ст. Видано 2100 пр. Видання Академії Наук.

Н. Н. Прокопович: Сочетания наречий с именами прилагательными в современном русском языке. Москва, 1962 рік, 76 ст. Видано 35.000 прим.

● Развитие современного русского языка. Видання Академії Наук. Москва, 1963 рік, 172 стор. Видано 8000 прим.

● Вопросы языка и литературы. Випуск четвертий. Москва, 1964 рік, ст. 174. Видано 1650 примірників.

● Г. А. Санжеев: Старописьменный монгольский язык. Москва, 1964 рік, 90 ст. Видано 750 прим.

● М. М. Фалькович: Лексический минимум по английскому языку. Москва, 1964 рік, 338 стор. Видано 40.000 прим.

ЕТИМОЛОГІЧНО-СЕМАНТИЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

Видання друге.

Алгебра — математична наука, з араб. *al-gabr* — відбудова, відновлення, сер. лат. *algebra*, нім. *Algebra*. До нас прийшло на поч. XVIII в. через п. *algébra*. Літ. наголос *álgebra*, нар. і зах. укр. з п. *алгéбра*.

Звідси алгебраїчний, рос. -ический. Словник поч. XVIII в.: “Алгебра — щетознаніє, числовник азбучной”.

Але, спільнослов'янський сполучник *sed*, “але” чи “али”, зложений з сполучників **а** та **ли**. Жалув. Грамота Казимира 1340 р.: Было на двое, але

я дал на одино. Ст. сл. *али*, лат. *sed*. Наголос був алé, чи áле, тоді кінцеве е переходило в и: áли.

Алé, сполучник, ст. сл. но.

Кр. Ап. 1560 р. 333: Все ми волно, але не все пожиточно. Не учинками, але справедливостю 651.

Лекс. 1627. 147: “Но, то єст союз: але, а”.

Алебастр, -стру — гіпс білого кольору. Ст. сл. *алавастъ* “глиняна посудина” (вживався в пам'ятках Х-XI в.). З гр. *alábastron*, а гр. взяте з

назви міста й гори, звідки вивозився алавастр (гр. вимова) чи алебастр (латинська вимова). Лат. alabaster.

Азбуковник поч. XVII в. л. 266 по-дає: “Алава́стра” (евр.) — сосуд стклянъ без рукояти єже викея наричется”.

Лекс. 1596 р. 2: “Ал. — каменист, так названый, ис того камене уробленыи слоик албо скриночка”.

Лексикон 1627 р. ст. 338: “Ала-ва́стръ или сткляница — банка або слоикъ алябастроый або начине бе-зухое, не маюче за што взято быти. Есть камень тым именемъ, и сосуд-дец з него уробленыи так зовется”.

Алегорія — іносказання, представ-лення чогось під іншим виглядом. З гр. *allegoria*. Зложення гр.: *állos* — ін-ший та *agoréuo* — говорю.

Лексикон 1627 р. ст. 339: “Аллиго-рія — Иновѣщаніе, иносказаніе. Фігура, гды иное разумом, иное слова окаузуется”. Так само і алегоричний (рос. аллегорический) з гр. *allegori-kós*.

Сл. поч. XVIII ст.: “Аллегорія — притча, іноречіє”.

Алéгрі — швидка лотерея, коли розиграш робиться при купівлі жвитка. Прийшло в XIX в. з іт. *allegri* — швидко.

Алéгро — музичний термін — швидко. З іт. *allegro* — весело, а іт. з лат. *alacer*: бурливо, піднесено, весело, швидко. До нас прийшло десь у XVIII віці.

Алеф, алефа — назва першої букви в єврейській азбуці.

Лекс. 1627 р. 339: “Алеф — наука або учися. Первое слово в алеф-виѳу еврей(ском)”.

Алф. XVII в. 476: “Алеѳъ (евр.) наричуютъ евреи первое писмо азбучное, єже єст азъ. А толкуется по єврейски алеѳъ — наука, рекше ученіе”.

Алéя — дорога чи доріжка, обсаджена з двох сторін деревами чи кущами. Походить з фр. *allée* через п. *aleja*. До нас прийшло десь на поч. XVIII віку.

Алилúя постало за д.евр. *hal'lu Jah* — “хваліть Господа”. Греки переробили це єврейське синагогальне виголосення з арамейської форми його на *allelouia*, а за ним ст. сл. аллилуія. Грецька форма сильно відбігла від єврейської, бо греки не могли передати ані *h*, ані *j*, а до того непо-

трібно подвоїли л; близче до оригіналу лат. *hallelujah*. Алилуя, “хваліть Господа” — це єврейське богослужбове виголосення, як звернення до народу. В нашій Церкві співають по-трійно: “Алилуя, алилуя, алилуя, слава Тобі, Боже”, при чому “слава Тобі Боже”, — це як переклад “алилуя”.

“Алелуя, то єст хваліте Пана” Кр. Ап. 1560 р. 650. 651.

“Аллилуія — хвала Богу. Герман Патріарх в толкованії Літургії Святої мовит: аллилуія — приходить Бог, хвалите и въспѣвайте Живого Бога. Єврейским бо языком есть: аль — идет, явися, а иль — Бог, а уя — хвалите, въспѣвайте” (Лекс. 1596 р. 1-16).

Алф. XVII в. 48: “Аллилуіа — хвалá Живому Богу, или со Архангелы прославим истинного Бога, излиявшаго на ны Своя щедроты. А в Грамматице аллилуіа толкуется сице єврейскимъ языкомъ: алль — идетъ, явися, Иль — Богъ, уия — хвалите, воспѣвайте”.

Так і в Лекс. 1627. 339, але є ще: “Алль — Отець, Иль — Син, Уя — Дух Святий”.

Сл. поч. XVIII ст.: “Аллилуія — хвалите Бога”.

Ст. сл. аллилуіа. Російська вимова аллилуя, а українська тільки алилуя (а не алілуя).

Аліпій, ст. сл. Алипій чи Алимпій, гр. безжурний. Лексикон 1627 р. 339: “Алипій — беспечний, фрасунку (суму) не маючий”.

“А лімпіє (гр.) — неопечален” (Алф. XVII. 73).

Алібі, — перебування обвинуваченого в момент злочину в іншому місці, тому це головний доказ невинності. Походить з лат. *alibi*: “в іншому місці”, зложення: *alius* — інший, *ibi* — там. У нас з поч. XIX в.

Алімéнти, від лат. *alimentum*: харчування, утримання, їжа. Від лат. *alere* — годувати. Згідно європейському законодавству неповнолітніх дітей утримує їх батько, хоча б він був і не шлюбний. До нас прийшло з фр. *aliment* — “їжа”, “продукти”, прийшло на поч. XIX віку.

Алітерація — повторення однакових приголосних звуків у віршованому рядку для підсилення звукової відмінності мови; від лат. *ad* — до, *littera* — буква: уподібнення звуків.

До нас прийшло з п. XIX в. через фр. *allitération* — те саме.

Алкáти — голодувати, хотіти їсти, алчний, ст. сл. алъкати, алъчнъ, а також і лакати. Звідси лакомий, лакомство, лакомина, лáкітка — лакомство й ін. Прикм. ст. сл. алъчнъ, — алчний.

Алкалóйд, -ду — азотовмісна органічна отруйна речовина. Слово зложене: араб. *al-qali* — луг та гр. *aides* — вид. Прийшло на поч. XIX в. з фр. *alcaloide* (а воно з сер. лат. *alcali* — луг).

Алкогóль, -лю — певна органічна сполука, а також винний спірт. З араб. *al-kuhl* (або *kohl*) — “тонкий порошок”. Початкове *al* — родівник в араб. мові. З ісп. *alcohol* перейшло до нім. *Alkohol*, звідти в XVIII ст. до нас.

Слова алкоголь, алкоголь, алкогольний (рос. -лический) прийшли до нас трохи пізніше, десь у XIX віці, але з мови французької.

Алконо́ст, -ста — назва морського птаха, із гр. *alkuón* або *alkuonis* — рибалочка, рос. зимородок, із ст. сл. алкуонъ. Перерібка алкуон на алкенност сталася на сер. гр. грунті. Фасмер I. 13 цю перерібку виводить з речення “алкуон есть птица” — зовсім сумнівно.

Алф. XVII в. на л. 566 розповідає: “Алконо́ст есть птица имъет гнѣздо на брезѣ пѣска, вскрай моря, и ту кладет яица своя. Время ж изытія чадом ея в зимный год бывает, но єгда почутият изытіе чадом ея, взимает в яицах чада своя, и носит на среду моря и пущает во глубину, и тогда убо море многими бурями к берегу приражаетъ. Но єгда сносит алконо́ст яица на едино мѣсто, и насядет на них вверху моря, а яицам во глубинѣ моря сущим, тогда море непоколебимо бывает за 7 дній, дондеже алконо́ста яица излупятся во глубинѣ. Вышедше же чада познают своя родители. Сія седьмь дній пловцы кораблениі алконо́стскими нарицаютъ”.

Алкора́н,- ну — священна книга у магометан, з араб. *al koran* (*al* — артикль, *koran* — читання, наше Писання), через фр. чи нім. *Alkoran*.

Алла́х або Аллá — назва Бога у магометан, з араб. *Allah* Бог. Корінь семітський *El*. Див. Назви Бога.

Алло́ — початок розмови телефоном: “слухаю”. Взяте в к. XIX з фр. *allo*.

Це слово змішується з англ. *hallo* — добриден (привітання), з *allons-*ну (Шан. 79).

Є ще морське алло — слухай! Так моряки кличуть на розмову кого з іншого корабля.

Звичайно ці значення поєднують: кого викликають — він каже: алло — слухаю, а хто викликає, його алло — слухай.

Alma mater, з лат. *alma* годуюча, *mater* мати, годувальниця, мамка. Так ще середньовікові студенти звали ту школу, яку вони скінчили, цебто — яка їх духовно вигодувала.

Алмáз, -зу — твердий дорогоцінний камінь, ст. укр. алмазъ, ст. сл. адамасъ з гр. незламний. З гр. *adamas* виникло араб. алмаз, — його сприйняли майже всі мови світу, а також мови тюркські, знає його й мова половецька. У нас воно з татарського. Лат. *adamas*, *-ntis* з гр., звідси давнє адамант. Дмитриєв 555. Прикм. алмазний.

Лекс. 1627 р. 335 зве слово алмаз з московським: “Алмаз — моск.” Укр. частіше п’є рли.

“Алмаз же родится в горѣ каменой” (Афан. Нікіт. 1466).

Алóе, алóй — рослина й сік з неї, гр. *aloé*, ст. сл. алои, алъгоуи. Грецьке з ст. гебр. *'ahalim* — дерево алое, а воно може з др. інд. *agaru*. Прикм. алоинъ є вже в Остр. Єв. 1056 р.

Алтай, -таю, назва гір у Монголії. Назва походить від монг. *алтан* — золото, ула — гора: Золота Гора, бо ці гори дуже багаті. По китайськи Кін-Шан, так само Золота Гора.

Алтар, -ря, див. Вівтар. Ост. в. 1056 р.: Алтара кадильнааго, Лк. 1.11.

Alter ego, лат. “другий я”, — так звемо найближчих друзів або заступник, однодумець. У середні віки той, кому король передавав тимчасово свою владу, звався *alter ego regis*.

Алúшта — назва міста в Криму. Назва від старогр. назви цього міста Алу-Сток, з V фіку.

Алфáвит — азбука, від гр. *alph* і *beta*, назва двох букв грецької азбуки. Див. азбука.

“Буква — азбука, алфáвіт албо абецадло” Лекс. 1627 р. 15.

Алфей, Яків Алфеїв, Лук. 6. 15, д. е. Ben-Halfaj — син Галфея, Алфей — Halfaj, Халфай. Лексикон 1627 р. “Алф'й — тисячний, або научений, або вож, княжъ”.

Алхімія — “чорна магія”, що в середні віки шукала легкого способу робити золото. Слово стародавнє, з копт. kēm — чорний гр. chemia — чорна магія (так єгиптяни звали самі свій Єгипет). З гр. арабське al-ki-miga, сер. лат. alchimia (i alchemia), а з нього нім. Alchimie. До нас прийшло з нім. в XVII віці.

Алчний див. алкати.

Аліо! крик на свиней “геть”! в Зах. Укр. Див. аля!

Алý! вигук для відігнання свині. О. Вишня I. 157: Аля! Бодай була вона тобі здохла (на свиню).

Алябáрта, п. alabarda, halabarta, з нім. Hellebarte: сокира (barde) для розтидання шлемів (гелмів), з helm-barte (Бр. 167).

Алф. XVII в. 68б: “Алябарта (ла.) — дреколіє”.

Лекс. 1596. 11б: Дрекол — алябáрта.

Лекс. 1627 р. 58: “Дреколь — алябáрта, галябáрда, албо кій, сокýра, рогатина”.

До нас прийшло в XVI в. через фр. hollebard.

Алярм, -му — тривога. З італ. all'arme “до зброї!” (зложення: a — до, la — член (артикли) la i arm — зброя). До нас прийшло на п. XVIII в. з фр. alarme — тривога.

Звідси: алярмувати, алярміст.

Слово рідке на Сході, і часте в Західній Україні.

Альбатрос, -са — великий морський птах. Від араб. al kadus — “журавель при колодязі”, ісп. alcadruz, англійське albatross. До нас прийшло на поч. XIX в. через фр. albatros.

Албо слово польське, дуже часте в укр. XVI-XVII віків по всіх наших пам'ятках. З нього пішло наше абó. Лексикон 1627 р. ст. 87: “Или — або, албо, люб, хочай”.

Альбо, з “а любо”, звідси абó.

Слово о п. I. 1187 р.: “Хощу главу свою приложити, а любо испити шеломомъ Дону”.

Альбом, -му — книга чи зшиток з чистими білими листками. Від лат. album — біла записна дощечка, з

albus — білий. До нас прийшло на п. XIX в. з фр. album. Старша форма альбум, вживана в Зах. Укр.

Алькір чи **ванькір**, — кімнатка, з нім. Erker, чеське arkerz, польське alkierz. У ванькір в приставне.

Алько́ва, — маленька спальня, араб. al kubbe — склеписта кімната. Д. євр. kubbah — внутрішня частина мешкання, внутрішня кімната, пор. Числа 25. 8. Тут al — член при kubbah. Пор. ісп. alcoba — спальня, фр. alcov, з євр.-арабського. До нас прийшло з фр. в XVIII в.

Альмана́х, -ха — збірник, звичайно літературний. З араб. al-manach календар, збірник при ньому, гр. almenichiakov, гр. з копт. До нас прийшло через нім. Almanach чи фр. в XVI віці.

Альт, альтá — назва голосу. З лат. altus cantus — високий голос, італ. alt — високий голос. До нас могло прийти різними дорогами з іт.

Альтернати́ва — дві протилежні можливості для рішення важного питання, або — або. З лат. alternus — один за одним, від alternare — чергуватися. До нас прийшло з фр. alternative в к. XVIII в., може з п. alternatywa.

Альтерна́ція — чергування звуків у словах, від лат. alternatio, від alternare — чергувати.

Альтруїзм — дбання про добро інших, готовість жертвувати для інших. Від лат. alter — інший, фр. altruisme — те саме. Слово запровадив Огюст Конт (1795-1857). Звідси альтруїст — хто допомагає другому, прикм. альтруїстичний, рос. -истический.

Альфа, назва першої букви грецького алфавиту, початок. Аз єсмь алфа и омега (Апок. 1. 8): Я початок і кінець.

Алф. XVII в. 47б: А л ф а (гр.) толкується: греци первое писмо азбучное наричуют ἀλφα, еже есть аз. Толкується гречески алфа ищи”. “Алфавійт — тол (кується) азбуковник или аз вѣди”.

Альфа і **омéга** — назви першої й останньої букви в грецькій азбуці. Це — початок і кінець чого, основа чого. Ст. сл. алъфа, також алъпа.

Альфо́нс — чоловік легкого поведіння, на утриманні жінок. Це ім'я

головної особи комедії Ол. Дюма 1870 р.: "Мосьє Альфонос".

Альянс, -су, — союз держав, об'єднання їх. З лат. *alligare* — прив'язування, *ligare* — в'язати, звідси фр. *allier* — з'єднувати, *alliance* — союз. До нас прийшло на к. XVII в. з фр.

Сл. поч. XVIII в.: "Аліанс — завет, союз".

Аля — на зразок, на подобу. З фр. *à i* члена *la*, з словозложення фр. *à la facon, à la manière* — на зразок.

Амазонка — мітичне плем'я вояов-

ничих жінок, що жили в Скифії; щоб зручніше було стріляти з лука, випікали собі праву першу. Назва з гр. *amazones* — амазонки, зложення гр.: *a* — без *madzós* — перса. *Nim. Amazone*, п. *amazonka*. До нас прийшло з л. XVII в.

Алф. XVII в. 54б: "Амазонки толкується: Амазонка наричется нѣкая страна, принадлежащая предълом (странам) индійскимъ, а царствуют в ней едино дѣвы чисты, нарицающи амазиски".

(Далі буде).

† Іларіон.

ЛЕКСИЧНИЙ ФОНД ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ КІЇВСЬКОГО ПЕРІОДУ Х-ХІВ СТОЛІТЬ.

(Автореферат)

2. Грецькі запозичення.

2. В розділі "Грецькі запозичення" маємо дуже численні слова, запозичені з грецької мови, які належать до всіх сфер життя і найбільше до сфери духовної культури і зокрема релігії та церковної практики взагалі. Це пояснюється тим, що східні слов'яни, особливо предки українців, були в дуже близьких зв'язках з Візантією. Ці зв'язки, які тривали ще з доісторичних часів, значно зміцніли після прийняття слов'янами християнства, в якому (в цьому прийнятті) Візантія відіграла величезну роль, передавши слов'янам майже всю релігійно-церковну термінологію — безпосередньо чи шляхом перекладів релігійних та богослужбових книг.

а. Із сфери природи маємо запозичення двох категорій слів: неживої і живої природи.

1. Номенклатура неживої природи об'ємає такі окремі категорії понять, як: суходіл (акти "берег моря", ливада "луг", логъ "рів", иль "глина, болото" та ін.), вода (okeанъ, лимень "затока"), атмосфера (аеръ "повітря", сфера, ирии "теплий край"), опади (ерусави "мед'яна роса"), стихия "основний елемент природи"), погода (крумъ "холод"), планети (Аренъ, Арисъ "назва планети Марса", Кронъ "назва планети Сатурна",

комета та ін.), категорії часу — грецькі назви місяців (Януаръ, Генваръ, Февруаръ, Мартъ, Апріль, Маи, Йуний, Сентябръ, Декабръ), а також інші назви місяців (Апілеось, Артемісія, Афуръ, Адаръ, Адунеось); назви днів тижня (параскеуги, параскеугия "п'ятниця", субота і субота), назва високосного року (висектъ, високостъ), назва 15-літнього періоду за церковним літочисленням (индиктъ, индитьба).

2. Номенклатура живої природи об'ємає такі категорії понять: рослинний світ, тваринний світ і людина.

З рослинного світу маємо назви таких рослин, як: польові й городні рослини (ривифъ "рід гороху", перлиє "боби", фасули "квасоля", сеукль "буяк", макъ), інші плодові рослини (серъ "цикорій", синапъенъ), трав'яні рослини (измюлазъ "плющ", скила "трава", триволъ "реп'ях" та ін.), кущеві рослини (купръ "куш", рамъна "тернина", усолъ "напівкущева рослина та ін.", квіткові рослини (кринъ, трояндофиловъ та ін.), дереви — переважно південні (купарисъ, кедръ, стурика "тополя", толія "хворост" та ін.).

З тваринного світу маємо назви таких тварин, як: звірі (кнодалъ, кентавръ, скумънь "левеня", ехидна, уена, пардусъ та ін.), дики тварини (онагръ "дикий осел", быволь, туръ

та ін.), морські тварини (кит і китосъ, китоврасъ, фока "тюлень"), свійські тварини (канпилии "осел", каміль "верблюд", фаръ "кінь", химара "коза" та ін.), птахи (пердика, "куропатка", тетеръ "тетеря", трохиль "птах", финикъ "дивовижний птах", фаса "голуб"), комахи (акрида "саранча", хомъєсторъ "комаха" та ін.), риби (скаръ), змії (аспідъ).

Маємо невелику кількість слів, зв'язаних з людиною, а саме: фізичні властивості (гигантъ, гигасъ "велитень", клосьни "каліка" та ін.), члени людського тіла (гонаты "коліна", стомахъ "шлунок" та ін.), хвороби (гангрена, інктеръ "жовтуха", каркиность "рак" та ін.).

Б. Із сфери матеріальної культури номенклатура понять обіймає такі галузі: оселя і житло, іжа, одяг і взуття, побутові речі, заняття.

1. Номенклатура понять оселі і житла обіймає такі категорії, як: вулиця (амболъ "хід, вулиця"), житлові будинки (палата, триклинъ "палац", тремъ "те ж"), інші будівлі (колиба "гросникові хатина", скіния "намет"), частини будівлі (илиакъ "верх будівлі", камора "склепіння", импола "двері"), матеріал для будівлі та інших речей (акратома "твірдий камінь", лайно "цегла", плинтъ "те ж", вала "фарба", известъ "ватно", сферекло "шкло" та ін.), будівники (архітекторъ "головний архітект", глафѣи "білільник" та ін.).

2. Номенклатура їжі: окремі роди

їжі (колурия "ячмінний хліб", кутия, армеа "квашена капуста", семидаль "крупчата мука", кафара "десерт", афира "кисіль" та ін.), приправи до їжі (синапръ "гірчичне зерно", уксусъ "оцет" та ін.), напої (сикеръ "хмільний напій"), кухарі (архима-геръ "старший кухар").

3. Номенклатура одягу і взуття, включаючи й матеріал, обіймає собою такі групи слів: одяг у власному розумінні (спеньдить "верхній одяг", матизма "одяг", паполома "покрива-ло", подиръ "одяг", сагъ "грубий одяг", ферезъ "верхній кімнатний одяг", хитонъ "чоловічий одяг", хламида "плащ, мантія" та ін.), головне вбрання (паталь "вінець" сударь "покривало", трихаптонъ "пов'язка" та ін.), матеріал (аксамітъ, киликъ "груба вовняна тканина", лентие "рушничок", оксия "шовкова тканина" та ін.), взуття (сандалии, скотоми).

4. Номенклатура побутових речей досить численна і обіймає собою такі групи слів: хатні речі (алавастръ "металевий посуд" з вузькою шийкою", армарии "шафа", викия "посуд", "гротъ "чаша", кровать "ліжко", лаханъ "блюдо, чаша", фанаръ "ліхтар" та ін.), господарські речі (амини "лопата", скалидия "те ж", уболъ "кри-ниця" та ін.), дорогоцінні камені (адамантъ, акінтъ "гіяцінт", амету-сонъ "аметист", аспідъ "яшма", из-марагдъ "змагард", топазии, хрусо-лить "хризоліт" та ін.).

(Далі буде). Проф. Д-р П. Ковалів.

Зміст 1-2 (133-134) числа за листопад-грудень сього Товариства

† Іларіон: Служити народові — то служити Богові. У чому основа Християнства. Богословська студія.

Архимандрит Іов: Паломництво по Святих Місцях Сходу.

† Іларіон: Деннік моєї душі: VIII. Людина — Образ Божий.

Проф. П. Ковалів: Лексичний фонд літературної мови Київського періоду Х-XIV століть. Автореферат.

Прот. М. Овчаренко: Чи в світі існує тільки матерія і більше нічого?

Проф. Д-р П. Ковалів: Проблема старости.

Передплата річна 4 дол., піврічна 2 дол., чвертьрічна 1 дол., окрім числа 40 центів. Адреса: "Faith and Culture", 101 Cathedral Ave., Winnipeg 4, Man., Canada.

1964-го року місячника Українського Богословського Товариства "Віра й Культура":

Протоєрей: Подвижник Віри.

† Іларіон: Бережімо й шануймо свою націю! Різдвяне Послання.

Вступна лекція І. І. Огієнка в Київському Державному Університеті Св. Володимира.

Присутній: На Апостольській праці. Митрополит Іларіон на Сході й Заході Канади. По всій Канаді.

† Іларіон: Етимологічно - семантичний словник української мови. Видання друге.

Церковна Хроніка.

Усі допоможімо "Віри й Культурі"!

Серед нових книжок.

Хроніка українського культурного життя (на окладинці).

(Закінчення зо ст. 2 обговорки)

● Ювілей М. Коцюбинського. 17 вересня в Києві відбувся урочистий вечір по відзначенню 100-річчя з дня народження М. М. Коцюбинського. У святково прикрашенному залі Кіївського державного академічного театру імені Івана Франка зібралися кияни. Вступною промовою урочистий вечір відкрив П. Г. Тишин. Слово про Михайла Коцюбинського виголосив письменник М. П. Стельмах.

● На екранах кінотеатрів столиці України, Вінниці, Чернігова та інших міст республіки в ювілейні дні Коцюбинського демонструвалися кінофільми "Фата моргані", "Дорогою ціною", кінонариси "Михайло Коцюбинський", "Тут жив Коцюбинський".

● І. Їжакевич: Біля скромного одноповерхового будиночка, що притулився до підніжжя Куренівських схилів, по вулиці Садовського, 8-а, де останні роки свого життя жив і працював один з найстаріших майстрів українського образотворчого мистецтва Іван Сидорович Їжакевич, відбулося урочисте відкриття меморіальної дошки пам'яті видатного митця. На дошці з чорного полірованого граніту викарбувано:

"У цьому будинку в 1956-1961 рр. жив і творив видатний український радянський художник народний художник УРСР Іван Сидорович Їжакевич (1864-1961)".

● Пам'яті М. Рильського. Літературний вечір, присвячений пам'яті Максима Рильського, відбувся на батьківщині поета, — в с. Романівці, Попельнянського району Житомирської області. Доповідь про життя і творчість видатного українського письменника зробив доктор філологічних наук С. Крижанівський.

● Виставка творів польських художників у Києві. Нещодавно у Києві в приміщені Республіканського виставкового павільону було урочисто відкрито виставку творів польських художників кінця XVII — початку ХХ століть. Вона привернула увагу любителів живопису і професіональних митців. Вражав активізм інтерес до історії та сучасного життя свого народу в їхніх творах.

● Отаман Гладкий. У Запоріжжі відновлено могилу останнього кошового отамана запорозьких козаків Йосипа Михайловича Гладкого. Цій події було присвячено засідання географічного товариства області.

● Д. Яворницький. Нещодавно в Москві відбувся Міжнародний конгрес антропологів і етнографів. В усій величині постає видатний український вчений, академік Академії наук УРСР Д. І. Яворницький. Він був прекрасним істориком Запоріжжя, створив багатий

історико-краєзнавчий музей у Дніпропетровську, зібрав цінні матеріали з історії України.

● Новий журнал — "Слово на сторожі". У Вінниці вийшло перше число нового журнала "Слово на сторожі", присвяченого культурі української мови в діаспорі. Як виходить із передмови, є це орган новозаснованого "Товариства Плеканія Української Мови", а його головним редактором є поф. Яр. Рудницький. На зміст першого числа "Слова на сторожі" складаються статті на мовознавчі теми, огляд нових видань, вістки з мовознавчого світу, тощо.

● Пам'ятник Івану Франкові. На широкій площі перед Львівським державним університетом, який носить ім'я Івана Яковича Франка, зібралися 31-го жовтня 1964 року тисячі львів'ян на відкриття пам'ятника великому сину українського народу Іванові Франкові. Створили його львівські скульптори Валентин Борисенко, Дмитро Кривач, Емануїл Мисько, Василь Одрехівський, Яків Чайка і архітектор Андрій Шуляр. Монументальний твір мистецтва, який прикрасив древній Львів, доповнюють два барельєфи, що відображають боротьбу Західної України за країну долю.

● Славістична Конференція. Нещодавно закінчила роботу VI українська славістична конференція, що проходила в Чернівцях. В ній взяли участь відомі дослідники літератури, фольклору й історії слов'ян з багатьох міст України, а також вчені-славісти Мінська, Кишинєва, Вільнюса та інших міст — О. Чичерін, О. Дей, В. Соколова, Л. Гумецька, І. Ковалік, редактор "Українського історичного журналу", Ф. Шевченко, доктор історичних наук В. Жебокрицький, відповідальний секретар Радянського комітету славістів М. Толстой — правнук Л. Толстого та ін.

На всіх 12 секціях заслухано та обговорені понад 140 доповідей і повідомлень з актуальних питань літературних, фольклорних, а також історичних взаємін між слов'янськими народами. Зокрема були доповіді О. Чичерина (Львівський університет) — "Проблема відповідності в розвитку слов'янських і не слов'янських літератур", чернівецьких науковців В. Мелесика, О. Романця — "Про відношення мови творів Стефаника до літературної мови" і "До історії вивчення українсько-молдавських фольклорних зв'язків".

Учасники конференції намрекли конкретні заходи щодо поповнення науково-дослідної роботи в галузі славістики, взаємозв'язків слов'янських народів з іншими країнами" (Л. У.).

Mr. M. Woron
1714 — 26 Ave., S.E.
Calgary, Alta.

Return Postage Guaranteed by
"FAITH AND CULTURE"
101 Cathedral Avenue
Winnipeg 4, Man., Canada